23 ИЮЛ 1991

Халқ денгиздир, халқ тўлқиндир, халқ кучдир!

ХАЛҚ СЎЗИ

خلق سوزی

ҲИЖРИЙ: ҚАМАРИЙ 1411-ЙИЛ, ЗУЛ-ҲИЖЖА, 28-КУН.
ШАМСИЙ, 1370 ЙИЛ САРАТОН, 22-КУН.

ЎЗБЕКИСТОН ССР ОЛИЙ КЕНГАШИНИНГ РЎЗНОМАСИ

1991 йил 1 январда таваллуд топган | 1991 йил 11 июль, пайшанба, 131-сон | НАРХИ ОБУНАЧИГА 7 ТИЙИН. СОТУВДА 10 ТИЙИН.

Иқтисодиёт янгиликлари

ИЖТИМОИЙ ҲИМОЯЛАНИШ ЖАМҒАРМАСИГА

«Ўзбекистон маиший кимё» ишлаб чиқариш бирлашмаси жамоасининг режадан ташқари олган фойдаси унинг катта қисмини ўз ходимлари эҳтиёжларига сарфлаш имконини берди. Корхона касаба уюшмаси комитети, меҳнат жамоаси кенгаши ва маъмуриятининг қарорига кўра, завод ишчиларига корхона ошхонасида тушликка сарфланадиган ҳаражатнинг икки сўмдан уч сўмгача бўлган қисмини тўлаш назарда тутилган. Энди тушликнинг нархи бирлашма ходимларига жуда ҳам арзон тушмоқда. Қолган ҳамма нарсаларнинг ҳақини корхона тўлайди. Бундан ташқари ҳар бир кишига ойида 80 сўмдан компенсация берилмоқда.

Корхонада уй-жой муаммоси ҳам унчалик ўткир эмас. Бирлашма шинам уйлар сотиб олиш учун 1 миллион сўмдан кўпроқ пул ажратди. Кимёгарларнинг 30 га яқин оиласи яқин кунларда янги уйларга кўчиб ўтади.

КИЧИК КОРХОНАЛАР ТАШКИЛ ЭТИШ ЙЎЛИДАН

Наманган вилоятининг Тельман номли жамоа хўжалиги тадбиркорлари ўз қайта ишловчи базаларини вужудга келтиришга қарор қилдилар. У ерда йилига 3 миллион дона шартли банка маҳсулот ишлаб чиқариш қувватига эга бўлган консерва заводи қурила бошланди. У тахминан икки миллион сўмга тушади. Лекин хўжаликда яқин вақт ичидаёқ катта фойда олишни мўлжаллаб, аниқ, иқтисодий ҳисоб-китоблар асосида аввалдан тайёргарлик кўриб, сарф-ҳаражат қилишдан чўчимаяптилар.

Бундай кичик корхоналарни лойиҳалаштиришда каттагина тажриба орттирган «Узгипроплодоовощ» республика илмгоҳининг мутахассислари қишлоқ аҳлининг буюртмасига мувофиқ лойиҳа ишларини бажардилар. Корхонада элликдан ортиқ киши ишлаш имконига эга бўлади.

(ЎзТАГ).

Наманган районидаги Бобур номли жамоа хўжалиги аъзолари РСФСР шаҳарлари билан ўзаро манфаатли шартнома асосида маҳсулот айирбошлашга келишдилар. Хўжалик консерва цехида ишлаб чиқарилган маҳсулот эвазига бизда тақчил бўлган ёғоч-тахта олинади.

Ҳозир хўжаликда дастлабки ўн минг шартли банка ўрик компотини жўнатишга тайёргарлик кўрилмоқда. Бу маҳсулот эвазига 13 вагон ёғоч олинди. Ёғоч-тахта колхозчиларнинг янги уй-жой қурилишларида беҳад асқотаяпти.

СУРАТДА: консерва цехи ишчилари Соҳиба Бозорбоева (чапда) ва Муқаддас Жакбарова.

А. КОВТУН олган сурат.
(ЎзТАГ).

ЖАМОАТ КЕНГАШИДА

9 июль куни Тошкентда Ўзбекистон ССР Президенти идораси ҳузурида тузилган диний ишлар бўйича республика жамоат кенгаши йиғилди. Шаҳар аҳли вакиллари, республика вилоятларидаги масжидларнинг имом-хатиблари диншунос олимлар, айрим маҳалла комитетларининг раислари, Ўрта Осиё ва Қозоғистон мусулмонлари диний бошқармаси раҳбарлари ва бошқа эътиборли кишилар машваратда ҳозир бўлиб, бир гуруҳ дин пешволарининг 5 июлда пойтахтимиздаги Тилла Шайх жоме масжидида берган баёнотларидан кейин юзага келган аҳволни муфассал муҳокама этдилар.

Мажлисда сўз олган воизлар Ўзбекистонда осойишталик ва фуқаролар жипслиги барқарор бўлишини ёқлаб гапирдилар. Муросада ҳикмат кўп, деб таъкидлашди улар, инсонларга руҳий ва маънавий озиқ беришда, уларни савобли ишларга сафарбар этишда дин пешволари ўрнак бўлмоғи зарур. Кек ва адоват ҳеч қачон яхшилик келтирмайди, аксинча, жамиятни парчалайди, динга путур етказади, миллат истиқболини бўғиб қўяди, тарафкашликни кучайтириб, эл-юртнинг шариат пешволарига нисбатан ишонч ва ихлосини сусайтириши мумкин. Биз халқимизни бундай фалокатлардан асрашимиз шарт, деб таъкидланди кенгашда.

Ҳозирги масъулиятли даврда фуқаролар орасидаги муносабатлар очиқ-ойдин ва ниҳоят даражада самимий ва дўстона бўлмоғи керак. Шу маънода эса шахсий манфаатлардан воз кечиб, умумий манфаатларга зўрроқ эътибор берсак арзийди.

Мажлис аҳли 9 июль куни Москванинг «Комсомольская правда» рўзномасида чоп этилган «Тошкентдаги диний тўнтариш» сарлавҳали хабарга ўз муносабатини билдирди. Бу мақола аслида диндан четда турган ва мавжуд вазиятдан фойдаланмоқчи бўлган айрим манфаатдор гуруҳларнинг хоҳишларини ифода этади. Миллионлаб нусҳада чиқадиган рўзноманинг сал шошқалоқлик қилгани ва минглаб мўмин-мусулмонларни алдашга урингани беадад таассуф билдирмоқ керак.

Ҳаммага маълумки, Ўрта Осиё ва Қозоғистон мусулмонлари ўзлари ишлаб чиққан қоидалар ва дастурлар асосида фаолият кўрсатадилар. Масъул раҳбарларни сайлаш ёки лавозимидан четлатиш ҳуқуқи тўлиғича мусулмонлар диний бошқармаси ҳайъати пленумининг ёки мусулмонлар қурултойининг тасарруфига киради.

Мавжуд зиддиятлар, муаммолар ҳақиқий имон ва эътиқод тариқида, демократик тарзда, виждон эркинлиги ва диний ташкилотлар ҳақидаги республика қонунига тўла амал қилган ҳолда ечилиши шарт.

Вазиятни холисона ўрганиш, хулоса чиқариш ва тавсиялар тайёрлаш учун жамоат кенгаши аъзолари ва дин арбобларидан иборат нуфузли комиссия тузилди.

Жамоат кенгаши ишида Ўзбекистон ССР вице-президенти Ш. Р. Мирсаидов, Ўзбекистон ССР Президенти ҳузуридаги Вазирлар Маҳкамаси раисининг муовини Э. С. Самандаров, халқ депутатлари Тошкент шаҳар кенгашининг раиси А. И. Фозилбеков, Ўзбекистон ССР Президентининг маслаҳатчиси Ш. С. Зиёмов қатнашдилар.

Амалиётчи минбари

БОЗОР БИЗНИ ЧЎЧИТОЛМАЙДИ

Бундан роппа-роса ўн йил муқаддам Тошкент Давлат университети қошида У. Орипов, С. Азимов, С. Сирожиддинов ва Р. Бегжонов каби етук олимларимиз ташаббуси билан амалий физика илмий-тадқиқот институти ташкил топган эди.

Шу йиллар ичида кенгайиб, республикамизнинг етакчи илмий марказига айланган институтимиз яқинда янги бинога кўчиб ўтди. Очиғи, буни биз интизорлик билан кутган эдик. Ҳозир илмгоҳимизнинг 350 дан ортиқ малакали илмий ва муҳандис-техник ходимлари ядро ва қаттиқ жисмлар физикаси илми билан шуғулланишмоқда. Шулар орасида 8 киши фан доктори, 45 киши фан номзодларидир. Улар хизматига 15 сектор ва лабораториялар, Самарқанддаги филиалимиз тажриба-илмий ишлаб чиқариш бўлимлари бериб қўйилган. Илмий ходимларимизнинг 80 фоизи ёшлардан иборат эканлиги ҳам қувончлидир.

Ишларимиз самарадорлиги йилдан йилга ошиб бораяпти. Масалан, 1989 йилда 12 лабораториямиз ходимлари ўзларининг илмий лойиҳалари билан Бутуниттифоқ танловида қатнашиб, ғолиб чиқишди. Жамоамиз томонидан йилига 200 дан ортиқ ўзига хос илмий мақолалар эълон қилиниб, 10 дан ортиқ муаллифлик гувоҳномаси олинаяпти. Монографияларни босмадан чиқариш, фан докторларию номзодларини тайёрлаш доимо диққат-эътиборимизда. Шунингдек, йилда бир марта илмгоҳда Бутуниттифоқ даражасида илмий анжуманлар ўтказишимиз ҳам олим ва ходимларимиз изланишларига ижобий таъсир қилмоқда. Илмгоҳ ҳар йили фундаментал илмий ишлар билан бирга хўжалик шартномасига асосан ядро ва қаттиқ жисмлар физикасига оид ишларни бажариб келаяпти. Уларнинг натижаларини амалиётга тадбиқ қилиш туфайли йилига 700 минг сўм фойда олинаяпти.

Қисқа вақт ичида институтимизда яратилган магнит ва толали оптикага, ярим ва ўта ўтказувчанликка, тезлатгичлар асбоб-ускуналарига оид, экология ҳамда медицинада компьютерларни қўллашга бағишланган 15 дан ортиқ илмий ишлар турли корхона ва муассасаларда ўз самарасини бераяпти.

Биз иттифоқимиздаги Москва, Дубна, Ленинград, Киев, Харьков, Томск, ва бошқа марказий илмий текшириш масканлари билан илмий алоқалар ўрнатганмиз. Яқин орада чет эл университетлари, институтлари билан ҳам мустаҳкам алоқалар қилиш режамизда бор.

Университетнинг физика ва бошқа факультетлари талабалари учун лабораторияларимизда ҳамма шароитлар яратилган. Шунингдек, физика факультетининг етакчи олимлари учун илмгоҳимизда махсус лабораториялар ва секторлар очилган, улар ўқув ўқувчилари билан кўнгилдагидек илмий ишлар, машғулотлар олиб боришаяпти. Ўзимизнинг етакчи олимларимиз ҳам иккита терминал синфлар ташкил қилишиб, унда ҳисоблаш техникаси ва информатика бўйича йилига 3500 соатдан зиёдроқ (талабалар, аспирантлар ва ўқувчиларга) дарс беришаяпти.

Илмий ишларнинг самарадорлиги ва бундан олимларнинг манфаатдорлигини ошириш ўта муҳим масаладир. Дарвоқе, илмий техника ва социал ривожланиш фонди ташкил қилинди. Энди истиқболли илмий ишларнинг бошланғич босқичида изланувчини маблағ билан таъминлаш, лабораторияларга янги асбоб-ускуналар ва компьютерлар олиш, Ангрендаги дам олиш зонасини жиҳозлаш, ходимларга нархи камайтирилган даволаш йўлланмалари, ёш оилаларга имтиёзли қарзлар ажратиш ишлари худди шу фонд ихтиёрида бўлади.

Бозор иқтисодиёти даврида юқори малакали кадрларни тайёрлаш ва илмий ишларнинг самарадорлигини ошириш учун фундаментал ва амалий ишларга эътиборни кучайтириш ва унга ажратилган маблағни ошириш, лабораторияларнинг моддий техника базасини мустаҳкамлаш, хорижий мамлакатлардаги илмий ташкилотлар ва корхоналар билан алоқани кучайтириш, олинган илмий натижаларни республикамиз корхоналарига татбиқ қилишга эътиборни ошириш, кичик корхоналарни ташкил қилиш борасида муайян ишлар олиб бораяпмиз.

Хуллас, бозор иқтисодиётига ўтиш бизни чўчита олмайди.

М. БЕДИЛОВ,
Амалий физика илмий тадқиқот институтининг директори, физика-математика фанлари доктори, профессор.

Ўзбекистон Совет Социалистик Республикасининг қонуни

ЎЗБЕКИСТОН ССР ОЛИЙ КЕНГАШИНИНГ МАНДАТ КОМИССИЯСИ ВА КОМИТЕТЛАРИ ТЎҒРИСИДА

I. УМУМИЙ ҚОИДАЛАР

1-модда.

Ўзбекистон ССР Конституциясининг 111-моддасига мувофиқ Ўзбекистон ССР Олий Кенгаши қонун лойиҳалари тайёрлаш устида иш олиб бориш, Ўзбекистон ССР Олий Кенгаши ихтиёридаги масалаларни дастлабки тарзда кўриб чиқиш ва тайёрлаш учун, Ўзбекистон ССР қонунлари, Ўзбекистон ССР Олий Кенгашининг бошқа қарорлари давлат ҳамда жамоат идоралари ва ташкилотлари томонидан амалга оширилишига ёрдам бериш ҳамда бу ишни назорат қилиш учун, халқ депутатлари маҳаллий Советлари ва уларнинг доимий комиссиялари билан ҳамкорлик қилиш учун депутатлар орасидан Мандат комиссияси ва комитетлар сайлайди.

2-модда.

Ўзбекистон ССР Олий Кенгашининг Мандат комиссияси ва комитетлари ўз зиммаларига юклатилган вазифаларни бажара бориб, Ўзбекистон ССР давлат ҳокимиятининг олий идораси бўлмиш Ўзбекистон ССР Олий Кенгаши самарали фаолият кўрсатишга ёрдам беришлари керак.

Ўзбекистон ССР Олий Кенгаши Мандат комиссияси ва комитетларининг асосий вазифалари қуйидагилардан иборат:

Ўзбекистон ССР қонунларининг ва Ўзбекистон ССР Олий Кенгаши бошқа қарорларининг лойиҳаларини ишлаб чиқиш;

Ўзбекистон ССР Олий Кенгаши ихтиёридаги масалаларни дастлабки тарзда қараб чиқиш ва тайёрлаш;

Ўзбекистон ССР қонунларини ва Ўзбекистон ССР Олий Кенгаши қабул қилган бошқа қарорларини амалга оширишга ёрдам бериш.

3-модда.

Ўзбекистон ССР Олий Кенгашининг Мандат комиссияси ва комитетлари янги сайланган Ўзбекистон ССР Олий Кенгашининг биринчи сессиясида Олий Кенгашнинг ваколат муддати даврига тузилади.

4-модда.

Комитетларнинг рўйхати Ўзбекистон ССР Олий Кенгаши томонидан тасдиқланади. Ўзбекистон ССР Олий Кенгаши ваколат муддати давомида, зарур бўлиб қолганда, янги комитетлар ташкил этиши, илгари тузилган комитетларни тугатиши ва қайта тузиши, Мандат комиссияси ва комитетлар таркибига ўзгаришлар киритиши мумкин.

5-модда.

Ўзбекистон ССР Олий Кенгашининг Мандат комиссияси ва комитетлари Ўзбекистон ССР Олий Кенгаши томонидан раислар ва аъзолардан иборат таркибда сайланади. Мандат комиссияси ва комитетлар раисларининг ўринбосарлари ҳамда комиссия ва комитетларнинг котиблари уларнинг мажлисларида сайланадилар ва кейинчалик Ўзбекистон ССР Олий Кенгашининг Раёсати томонидан тасдиқланадилар.

6-модда.

Мандат комиссияси ва комитетлар очиқ овоз бериш йўли билан Ўзбекистон ССР халқ депутатлари орасидан сайланади.

Овоз бериш раиснинг номзоди бўйича алоҳида, сўнгра эса Ўзбекистон ССР Олий Кенгашининг қарорига биноан Мандат комиссияси, таркиби бўйича бир йўла ёки ҳар бир номзод бўйича алоҳида-алоҳида ўтказилади.

7-модда.

Мандат комиссияси ва комитетларни тузиш чоғида Ўзбекистон ССР халқ депутатларининг ишчанлик фазилатлари, касб ва бошқа қизиқишлари, уларнинг ишлаб чиқариш ва ҳаётий тажрибалари, эркин билдирган хоҳиш-истақлари инобатга олинади.

Ўзбекистон ССР халқ депутати, қоида тариқасида, Ўзбекистон ССР Олий Кенгашининг битта комитети ёки комиссияси аъзоси қилиб сайланиши мумкин.

8-модда.

Ўзбекистон ССР Олий Кенгаши Мандат комиссияси ёки комитетининг раиси қилиб сайлашга тавсия этилган Ўзбекистон ССР халқ депутати Ўзбекистон ССР Олий Кенгашининг сессиясида сўзга чиқиб, ўз фаолият дастурини баён этиши мумкин. У сессия қатнашчиларининг саволларига жавоб беради.

9-модда.

Мандат комиссияси ва комитетларнинг таркибига доир таклифлар комиссия ёки комитетларнинг раислари томонидан тайёрланиши мумкин.

10-модда.

Ўзбекистон ССР Олий Кенгашининг Раиси, унинг ўринбосарлари, Ўзбекистон ССР прокурори Мандат комиссияси ва комитетлар таркибига сайлана олмайдилар.

11-модда.

Мандат комиссияси ва комитетлар таркибига сайланган Ўзбекистон ССР халқ депутатларининг ҳаммаси тенг ҳуқуқлардан фойдаланади.

Мандат комиссияси ёки комитет таркибига сайланмаган Ўзбекистон ССР халқ депутати уларнинг ишида маслаҳат овози ҳуқуқи билан иштирок этиши мумкин.

12-модда.

Депутатларнинг Мандат комиссияси ва комитетлардаги ваколатларини Ўзбекистон ССР Олий Кенгаши шу кишиларнинг илтимосларига кўра, шунингдек, уларнинг ўз вазифаларини бажаришини мумкин бўлмайдиган қилиб қўядиган ҳолатлар муносабати билан муддатидан аввал тўхтатиши мумкин.

Мандат комиссияси ва комитетлар таркибини янгилаш тўғрисидаги таклифларни Мандат комиссияси ва комитетлар муҳокама қилади ва бу таклифлар Ўзбекистон ССР Олий Кенгаши Раёсатининг розилиги билан уларнинг раислари томонидан Ўзбекистон ССР Олий Кенгашида кўриб чиқиш учун киритилади.

13-модда.

Ўзбекистон ССР Олий Кенгашининг Мандат комиссияси ёки комитетлари таркибига сайланган Ўзбекистон ССР халқ депутатлари комиссия ёки комитетнинг таклифига мувофиқ Ўзбекистон ССР Олий Кенгаши Раёсатининг қарори билан Ўзбекистон ССР Олий Кенгаши, унинг Раёсати, Мандат комиссияси ва комитетларнинг топшириқларини бажариш учун зарур бўлган даврга ишлаб чиқариш ёки хизмат вазифаларини бажаришдан озод этилишлари мумкин, бунда уларнинг депутатлик фаолияти билан боғлиқ харажатлари Ўзбекистон ССР бюджети маблағлари ҳисобидан қопланади.

14-модда.

Ўзбекистон ССР Олий Кенгашининг Мандат комиссияси ва комитетлари Ўзбекистон ССР Олий Кенгаши олдида масъулдирлар ва унга ҳисоб берадилар.

15-модда.

Ўзбекистон ССР Олий Кенгашининг Мандат комиссияси ва комитетлари ишини юритиш, уларнинг ҳуқуқ ва бурчлари, уларни тузиш тартиби ва фаолияти масалалари Ўзбекистон ССР Конституцияси, Ўзбекистон ССР қонунлари, Ўзбекистон ССР Олий Кенгашининг иш тартиби, ушбу қонун билан ва шуларга мувофиқ Ўзбекистон ССР Олий Кенгаши томонидан белгиланади.

16-модда.

Ўзбекистон ССР Олий Кенгашининг Мандат комиссияси ва комитетлари ўз ишларини масалаларни коллектив равишда, эркин муҳокама қилиш ва ҳал этиш, ошкоралик ҳамда Мандат комиссияси ва комитетлар аъзоларининг кенг ташаббускорлиги асосида ташкил этадилар.

(Давоми 2-бетда).

Ўзбекистон Совет Социалистик Республикасининг қонуни

ЎЗБЕКИСТОН ССР ОЛИЙ КЕНГАШИНИНГ МАНДАТ КОМИССИЯСИ ВА КОМИТЕТЛАРИ ТЎҒРИСИДА

(Давоми. Боши 1-бетда).

17-модда.

Ўзбекистон ССР Конституциясининг 109-моддасига мувофиқ Ўзбекистон ССР Олий Кенгаши Мандат комиссияси ва комитетларининг раислари лавозимларига кўра Ўзбекистон ССР Олий Кенгаши Раёсати таркибига кирадилар.

Ўзбекистон ССР Олий Кенгаши комитетининг раиси бошқа бирон-бир ҳақ тўланадиган лавозимни эгаллаши мумкин эмас.

18-модда.

Ўзбекистон ССР Олий Кенгашининг Раёсати Ўзбекистон ССР Олий Кенгаши Мандат комиссияси ва комитетлари фаолиятини мувофиқлаштириб туради.

Ўзбекистон ССР Олий Кенгаши Раёсати:

комитетларнинг келишиб баҳамжиҳат ишлашини ташкил этиш учун зарур чора-тадбирлар кўради;

халқ депутатларини, давлат ва жамоат идоралари вакилларини Мандат комиссияси ва комитетларнинг мажлисларидан хабардор қилиб туради;

Мандат комиссияси ва комитетларни улар қараб чиқадиган масалаларга доир материаллар ва ҳужжатлар билан ўз вақтида таъминлайди;

комитетлар фаолияти илмий-методик, техникавий жиҳатдан таъминланишига кўмаклашади, уларга ҳуқуқий, ташкилий ва бошқа зарур ёрдам кўрсатади;

сессияларнинг кун тартиби ва иш тартиби лойиҳаларини тайёрлаш чоғида Мандат комиссияси ва комитетларнинг таклифларини умумлаштиради ҳамда уларни Ўзбекистон ССР Олий Кенгаши муҳокамасига топширади.

II. МАНДАТ КОМИССИЯСИ ВА КОМИТЕТЛАРИНИНГ ИШИНИ ТАШКИЛ ЭТИШ

19-модда.

Ўзбекистон ССР Олий Кенгашининг Мандат комиссияси ва комитетлари ишларни ўз режаларига, Ўзбекистон ССР Олий Кенгаши, Ўзбекистон ССР Олий Кенгаши Раёсати, Ўзбекистон ССР Олий Кенгашининг Раиси ва унинг ўринбосарлари топшириқлари ва тавсияларига мувофиқ ташкил этади.

20-модда.

Ўзбекистон ССР Олий Кенгашининг Мандат комиссияси ва комитетлари ўз зиммаларига юклатилган вазифаларни юксак самара билан ҳал этиш мақсадида ўз таркибидан фаолиятнинг асосий йўналишлари бўйича тайёрлов комиссияларини тузиши мумкин.

21-модда.

Ўзбекистон ССР Олий Кенгашининг Мандат комиссияси ва комитетлари ўзлари қараб чиқаётган масалаларни тайёрлаш ҳамда пухта ишлаб чиқиш учун ўз ишларига комиссия ва комитетлар таркибига кирмаган Ўзбекистон ССР халқ депутатларини жалб этишга, ишчи гуруҳлари тузишга ҳақлидирлар. Ишчи гуруҳларига Ўзбекистон ССР халқ депутатлари билан бирга вазирликларнинг, давлат комитетларининг, идораларнинг, бошқа давлат ва жамоат идоралари ва ташкилотларининг, илмий муассасаларнинг вакиллари, олимлар, мутахассислар кириши мумкин. Ўзбекистон ССР Олий Кенгашининг Мандат комиссияси, комитетлари қўшма ишчи гуруҳлари тузишлари мумкин. Ишчи гуруҳлари таркибида ишлаш даврида мутахассислар ва олимларнинг асосий иш жойларидаги ўртача иш ҳақлари Ўзбекистон ССР қонунларига мувофиқ сақланиб қолади.

22-модда.

Ўзбекистон ССР Олий Кенгашининг Мандат комиссияси ва комитетлари ўзларининг ихтиёридаги масалаларни қараб чиқиш чоғида тенг ҳуқуқлардан фойдаланадилар ҳамда тенг вазифаларни бажарадилар.

23-модда.

Ўзбекистон ССР Олий Кенгаши Мандат комиссияси ва комитетларининг аъзолари Мандат комиссияси ва комитетлар фаолиятида иштирок этишлари, уларнинг қарорларини амалга оширишга кўмаклашишлари, комиссия ва комитетларнинг топшириқларини бажаришлари шарт.

24-модда.

Мандат комиссияси ёки комитетнинг аъзоси комиссия ёки комитет қараб чиқаётган барча масалаларда ҳал қилувчи овоздан фойдаланади, комиссияда ва комитетда қараб чиқиш учун исталган масалаларни ва таклифларни киритиш, уларни тайёрлаш, муҳокама қилиш ва қарор қабул қилишда, шунингдек Ўзбекистон ССР Олий Кенгаши, Мандат комиссияси ва комитетнинг қарорларини бажаришни ташкил этишда қатнашиш ҳуқуқига эга.

Мандат комиссияси ёки комитет томонидан таклифлари қўллаб-қувватланмаган Мандат комиссияси ёки комитетнинг аъзоси ушбу масала Ўзбекистон ССР Олий Кенгашида муҳокама қилинаётган пайтда таклифларини ёзма ёки оғзаки тарзда киритиши мумкин.

25-модда.

Мандат комиссияси ёки комитет аъзосига комиссия ёки комитет қараб чиқаётган барча масалаларни ҳал этишда фаол қатнашиш учун шароит яратиб берилади, бунинг учун зарур ҳужжатлар ва бошқа материаллар унга олдиндан юборилади.

26-модда.

Ўзбекистон ССР Олий Кенгаши Мандат комиссияси ва комитетларининг аъзолари комиссия ва комитетларнинг топшириғига биноан ҳамда ўз ташаббуслари билан масалаларни жойларда ўрганадилар, давлат ва жамоат идоралари ҳамда ташкилотларининг, шунингдек фуқароларнинг таклифларини умумлаштирадилар ҳамда комиссия ёки комитетларга ўз хулоса ва таклифларини маълум қиладилар.

27-модда.

Ўзбекистон ССР Олий Кенгаши Мандат комиссияси ва комитетларининг мажлислари заруратга қараб чақирилади ва Ўзбекистон ССР Олий Кенгашининг мажлислари ўртасида ҳам, шунингдек сессиялар оралиғидаги даврда ҳам ўтказилади.

28-модда.

Ўзбекистон ССР Олий Кенгаши Мандат комиссияси ва комитетларининг мажлислари, агар уларда комиссия ёки комитет таркибининг камида ярми ҳозир бўлса, қонуний кучга эга бўлади. Мажлисга келиш имконияти бўлмаган тақдирда комиссия ёки комитет аъзоси бу ҳақда Мандат комиссияси ёки комитет раисига хабар қилади.

29-модда.

Мандат комиссияси ва комитетлар ёки бир неча комитет ихтиёридаги масалалар Мандат комиссияси ва комитетлар томонидан ҳамкорликда тайёрланиши ҳамда қараб чиқилиши мумкин.

Мандат комиссияси ва комитетнинг ёки комитетларнинг қўшма мажлисларини уларнинг раислари ўзаро келишган ҳолда бошқарадилар.

Мандат комиссияси ёки комитет ўзи қараб чиқаётган масалалар бўйича бошқа комитетларнинг фикрини сўраши мумкин.

30-модда.

Агар Мандат комиссияси ёки комитетлар, қараб чиқмоқ учун ўзига топширилган масала бошқа комитетга ҳам дахлдор деб ҳисобласа, ёки бошқа комитет қараб чиқаётган масала юзасидан ўз фикрини билдириши зарур деб топса, у ҳолда Ўзбекистон ССР Олий Кенгашига, Ўзбекистон ССР Олий Кенгаши Раёсатига ёки Ўзбекистон ССР Олий Кенгашининг Раисига бу хусусда таклиф киритишга ҳақли.

Мандат комиссиясининг, бошқа комитетларнинг илтимосига биноан комитет ўз ихтиёридаги масалалар бўйича шу комиссия ёки комитетлар қараб чиқаётган масалаларни тайёрлашда қатнашиши мумкин.

31-модда.

Айнан бир масала бўйича Мандат комиссияси, комитетларнинг фикри турлича бўлган тақдирда улар келишмовчиликни бартараф этиш чораларини кўрадилар. Ана шу мақсадда ушбу комитетлар таркибига кирадиган халқ депутатлари орасидан муросага келтирувчи гуруҳлар тузилиши мумкин. Агар улар келиша олмасалар, ўз таклифларини Ўзбекистон ССР Олий Кенгашининг Раиси, Ўзбекистон ССР Олий Кенгашининг Раёсати, зарур ҳолларда эса Ўзбекистон ССР Олий Кенгаши эътиборига етказадилар.

32-модда.

Кўриб чиқилаётган масалалар юзасидан Мандат комиссияси, комитетлар тавсия тарзида қарорлар қабул қиладилар ва хулосалар чиқарадилар.

Ўзбекистон ССР Олий Кенгашининг Мандат комиссияси ва комитетларида барча масалалар комиссия ёки комитет аъзолари умумий таркибининг оддий кўпчилик овози билан ҳал этилади.

Қўшма мажлислар ўтказилаётганда қарорлар Мандат комиссияси ёки комитетлар аъзолари умумий таркибининг оддий кўпчилик овози билан қабул қилинади.

33-модда.

Ўзбекистон ССР Олий Кенгаши Мандат комиссияси, комитетларининг мажлислари очиқ ўтказилади. Мажлисларга давлат ва жамоат идоралари ҳамда ташкилотларининг, илмий муассасаларнинг вакиллари, мутахассислар ва олимлар таклиф этилиши мумкин, улар мажлисларда маслаҳат овози ҳуқуқи билан қатнашадилар.

Зарур бўлган тақдирда Мандат комиссияси ёки комитет ёпиқ мажлис ўтказиш тўғрисида қарор қабул қилиши мумкин.

34-модда.

Мандат комиссияси ёки комитетнинг раиси уларнинг ишига раҳбарлик қилар экан:

зарур материалларнинг тайёрланишини ташкил этади, комиссия ёки комитетнинг мажлисларини чақиради ва уларда раислик қилади;

комиссия ёки комитет аъзоларига топшириқлар беради, уларга комиссия ёки комитет фаолияти билан боғлиқ материаллар ва ҳужжатларни юборади;

тайёрлов комиссиялари ва ишчи гуруҳларининг ишида қатнашиш учун, шунингдек комиссия ёки комитетнинг бошқа топшириқларини бажариш учун комиссия ёки комитет аъзоларини чақиради;

давлат ва жамоат идоралари ҳамда ташкилотларининг вакилларини, мутахассис ва олимларни комиссия ёки комитет ишида қатнашишга таклиф этади;

Ўзбекистон ССР Олий Кенгашининг сессияларида, давлат ва жамоат идоралари ҳамда ташкилотлари билан бўладиган муносабатларда комиссия ёки комитет номидан вакиллик қилади;

комиссия ёки комитет қарорларини бажариш юзасидан ишларни ташкил этади;

Ўзбекистон ССР Олий Кенгашига унинг топшириқларини бажариш юзасидан ахборот беради;

комиссия ёки комитетнинг қарорлари бажарилганлиги ва унинг тавсиялари қараб чиқилганлиги ҳақида комиссия ёки комитет аъзоларига ахборот беради.

35-модда.

Мандат комиссияси ёки комитет раисининг ўринбосари раис берган ваколатга кўра унинг айрим вазифаларини бажаради ҳамда раис йўқ бўлганда ёки у ўз вазифаларини бажара олмайдиган ҳолларда раис вазифасини бажариб туради.

36-модда.

Мандат комиссиясининг ёки комитетнинг котиби комиссия ёки комитет Ўзбекистон ССР Олий Кенгаши Котибиятининг тегишли бўлинмалари билан самарали ишлашини таъминлайдиган мувофиқлаштириш ишларини амалга оширади;

комиссия ёки комитет иш режасининг лойиҳасини тайёрлайди;

унинг бажарилишини назорат қилади;

комиссия ёки комитетнинг ёзишмаларини ва иш қоғозлари юритишни идора қилади.

37-модда.

Мандат комиссияси ёки комитетнинг қарорлари, хулосалари ва мажлис баёнларини комиссия ёки комитет раиси имзолайди.

Мандат комиссияси ва комитетларнинг биргаликда қабул қилган қарорлари ҳамда улар томонидан ҳамкорликда тайёрланган хулосаларни, шунингдек биргаликдаги мажлисларнинг баёнларини уларнинг раислари имзолайдилар.

III. МАНДАТ КОМИССИЯСИ ВА КОМИТЕТЛАРНИНГ ҲУҚУҚ ВА БУРЧЛАРИ

38-модда.

Ўзбекистон ССР Конституциясининг 107-моддасига мувофиқ Ўзбекистон ССР Олий Кенгашининг Мандат комиссияси ва комитетлари Ўзбекистон ССР Олий Кенгашида қонун лойиҳалари таклиф этишга тенг ҳуқуқлидирлар.

Қонун лойиҳаларини таклиф этиш ҳуқуқи Ўзбекистон ССРнинг янги қонун лойиҳаларини, Ўзбекистон ССРнинг амалдаги қонунларини ўзгартириш тўғрисидаги қонун лойиҳаларини киритиш шаклида, шунингдек Ўзбекистон ССРнинг янги қонунларини қабул қилиш ёки Ўзбекистон ССРнинг амалдаги қонунларига ўзгартиришлар киритиш ҳақидаги таклифларни (қонунчилик борасидаги таклифларни) киритиш шаклида амалга оширилади.

39-модда.

Ўзбекистон ССР Олий Кенгашининг Мандат комиссияси ва комитетлари Ўзбекистон ССР Олий Кенгаши Раёсатига Ўзбекистон ССРнинг қонун лойиҳаларини ва давлат ҳаётининг бошқа ғоят муҳим масалаларини халқ муҳокамасига қўйиш тўғрисида таклиф киритишга ҳақлидир.

Фуқаролардан, меҳнат жамоаларидан, муассасалардан ва ташкилотлардан қонун лойиҳалари ва бошқа масалалар юзасидан муҳокама давомида тушган таклифлар амалдаги қонунларда белгиланган тартибда қараб чиқилади ва умумлаштирилади.

40-модда.

Ўзбекистон ССР Олий Кенгашининг Мандат комиссияси ва комитетлари Ўзбекистон ССР Олий Кенгаши сессиясининг кун тартиби юзасидан таклифлар киритиш, ўз ихтиёрларидаги масалалар бўйича Ўзбекистон ССР Олий Кенгаши мажлисларида маъруза ва қўшимча маъруза билан сўзга чиқиш ҳуқуқига эга.

Мандат комиссияси ва комитетлар ўзлари Ўзбекистон ССР Олий Кенгашига киритган масалалар бўйича ёхуд дастлабки тарзда ёки қўшимча равишда қараб чиқиш учун комиссияга ё бўлмаса комитетларга берилган масалалар бўйича ўз маърузачилари ёки қўшимча маърузачиларини белгилайдилар.

Мандат комиссияси ва комитетлар ўзлари биргаликда тайёрлаган масалалар бўйича қўшма маърузалар ёки қўшимча маърузалар билан сўзга чиқишлари ёхуд ўз таклиф ва мулоҳазаларини алоҳида тақдим этишлари мумкин.

41-модда.

Ўзбекистон ССР Конституциясининг 113-моддасига мувофиқ Мандат комиссияси ва комитетлар Ўзбекистон ССР Президентига, Ўзбекистон ССР Олий Кенгашининг Раисига, Ўзбекистон ССР Олий Кенгаши тузадиган ёки сайлайдиган бошқа идораларнинг раҳбарларига, шунингдек Ўзбекистон ССР ҳудудида жойлашган ишлаб чиқариш бирлашмалари, корхоналар, муассасалар, ташкилотлар раҳбарларига Ўзбекистон ССР ихтиёридаги масалалар юзасидан сўров билан мурожаат этиш ҳуқуқига эгалар.

42-модда.

Ўзбекистон ССР Конституциясининг 112-моддасига мувофиқ Ўзбекистон ССР Олий Кенгашининг Мандат комиссияси ва комитетлари ўз ихтиёрларидаги масалалар бўйича давлат ва жамоат идоралари ҳамда ташкилотларидан, мансабдор шахслардан ҳужжатлар, ёзма хулосалар, ҳисобот маълумотлари ва бошқа материалларни беришни талаб қилишга ҳақлидирлар.

Барча давлат ва жамоат идоралари, ташкилотлар ва мансабдор шахслар Мандат комиссияси ва комитетларнинг талабларини бажаришлари, уларга зарур материалларни ва ҳужжатларни беришлари шарт.

43-модда.

Давлат ва жамоат ташкилотларининг раҳбарлари, бошқа мансабдор шахслар Ўзбекистон ССР Олий Кенгашининг Мандат комиссияси ва комитетларига нотўғри ахборот берганликлари ёхуд ахборотни атайин яширганликлари учун Ўзбекистон ССР қонунларига мувофиқ жавобгар бўладилар.

44-модда.

Ўзбекистон ССР Олий Кенгашининг Мандат комиссияси ва комитетлари ўз ихтиёрларидаги масалалар бўйича Ўзбекистон ССР Ҳукуматига таклифлар билан кириш ҳуқуқига эгадирлар.

45-модда.

Ўзбекистон ССР Олий Кенгашининг Мандат комиссияси ва комитетлари Ўзбекистон ССР Ҳукуматининг аъзоларини, Ўзбекистон ССР вазирликлари, давлат комитетлари ва идораларининг раҳбарларини, Қорақалпоғистон МССР Вазирлар Кенгаши, вилоят ижроия комитетлари, Тошкент шаҳар ижроия комитетининг, Ўзбекистон ССР ҳудудида жойлашган корхоналар, муассасалар ва ташкилотларнинг раҳбарларини ўз мажлисларига таклиф этиб, уларнинг Ўзбекистон ССР қонунлари, Ўзбекистон ССР Олий Кенгашининг қарорлари, Мандат комиссияси ва комитетларнинг тавсиялари қандай бажарилаётгани ҳақидаги ахборотларини тинглашга ҳақлидирлар.

Мандат комиссияси ёки комитетнинг таклифига кўра мазкур ташкилотнинг раҳбарлари ёки вакиллари комиссия ёки комитетнинг мажлисига келишга ҳамда улар қараб чиқаётган масалалар бўйича тушунтиришлар беришга мажбурдирлар.

Мандат комиссияси ва комитетлар тегишли идоралар ва ташкилотларни қараб чиқиладиган масалалар хусусида барвақт хабардор қиладилар.

46-модда.

Ўзбекистон ССР вазирликлари, давлат комитетлари ва идоралари, бошқа умумиттифоқ, республика ва маҳаллий давлат ҳамда жамоат идоралари ва ташкилотларининг фаолиятига доир масалалар бўйича Ўзбекистон ССР Олий Кенгашининг Мандат комиссияси ва комитетлари ишлаб чиққан тавсиялар тегишли идораларга ташкилотларга юборилади ҳамда зарур ҳолларда Ўзбекистон ССР Олий Кенгаши Раёсатига, Ўзбекистон ССР Ҳукуматига маълум қилинади.

47-модда.

Ўзбекистон ССР Конституциясининг 112-моддасига мувофиқ Ўзбекистон ССР Олий Кенгаши Мандат комиссияси ва комитетларининг тавсияларини давлат ҳамда жамоат идоралари ва ташкилотлари кўриб чиқишлари шарт. Кўриб чиқиш натижалари ёки кўрилган чоралар ҳақида комиссия ёки комитетларга, агар Мандат комиссияси ёки комитетлар бошқа муддат белгилаган бўлмасалар, узоғи билан бир ой муддат ичида хабар берилиши лозим.

48-модда.

Ўзбекистон ССР Конституциясининг 116-моддасига мувофиқ Ўзбекистон ССР Олий Кенгашининг Мандат комиссияси ва комитетлари Ўзбекистон ССР Конституциявий назорат комитети томонидан давлат идоралари ва жамоат ташкилотларининг ҳужжатлари Ўзбекистон ССР Конституциясига ҳамда Ўзбекистон ССРнинг қонунларига қанчалик мувофиқлиги тўғрисида хулосалар тайёрлаш хусусида таклиф киритиши мумкин.

IV. ЎЗБЕКИСТОН ССР ОЛИЙ КЕНГАШИ МАНДАТ КОМИССИЯСИ ВА КОМИТЕТЛАРИ ФАОЛИЯТИНИНГ АСОСИЙ ЙЎНАЛИШЛАРИ

49-модда.

Ўзбекистон ССР Конституциясининг 112-моддасига мувофиқ Ўзбекистон ССР қонунлари ва Ўзбекистон ССР Олий Кенгашининг бошқа қарорлари, қоида тариқасида, уларнинг лойиҳалари Ўзбекистон ССР Олий Кенгашининг Мандат комиссиясида, тегишли комитетларида дастлабки тарзда муҳокама этилгандан кейин қабул қилинади. Қонунларни тайёрлаш, қабул қилиш, ушбу масалаларда Ўзбекистон ССР Олий Кенгаши Мандат комиссияси ва комитетларининг иштирок этиш тартиби Ўзбекистон ССР Олий Кенгашининг Иш тартиби билан белгиланади.

50-модда.

Ўзбекистон ССР Олий Кенгашининг Мандат комиссияси ва комитетлари Ўзбекистон ССР Олий Кенгаши, Ўзбекистон ССР Олий Кенгаши Раёсатининг, Ўзбекистон ССР Олий Кенгаши Раисининг топшириғига биноан ёки ўз ташаббусларига кўра комиссия ёки комитетлар ихтиёридаги масалалар юзасидан Ўзбекистон ССР қонунларининг ҳамда Ўзбекистон ССР Олий Кенгаши бошқа қарорларининг лойиҳаларини ишлаб чиқадилар, қонунларни такомиллаштириш билан боғлиқ масалаларни тайёрлайдилар.

51-модда.

Ўзбекистон ССР Олий Кенгашининг комитетлари давлат, хўжалик ва ижтимоий-маданий қурилишнинг тегишли тармоқларидаги аҳвол ҳамда уларни ривожлантириш масалаларини дастлабки тарзда қараб чиқадилар ва тайёрлайдилар, шу масалалар юзасидан таклифлар ишлаб чиқадилар.

52-модда.

Ўзбекистон ССР Конституциясининг 112-моддасига мувофиқ Ўзбекистон ССР Олий Кенгаши Раёсатига ёки Ўзбекистон ССР Олий Кенгашининг Раисига келиб тушган қонун лойиҳалари ёки қонун чиқариш ҳақидаги таклифлар дастлабки тарзда қараб чиқиш ҳамда улар устида бундан буён иш олиб бориш тартиби тўғрисида таклифлар тайёрлаш учун Ўзбекистон ССР Олий Кенгашининг Мандат комиссияси ёки тегишли комитетларига ва айни бир вақтда Ўзбекистон ССР Олий Кенгашининг Қонунчилик, қонунийлик ва ҳуқуқ-тартибот масалалари комитетига юборилади. Ўзбекистон ССР Олий Кенгаши ёки Ўзбекистон ССР Олий Кенгашининг Раёсати қонун лойиҳаси тайёрловчи бош комитетни белгилайди.

53-модда.

Ўзбекистон ССР қонунларининг лойиҳалари ва қонун чиқариш ҳақидаги таклифлар қараб чиқмоқ учун уларни ишлаб чиқиш зарурлиги асосланган, бўлғуси қонунларнинг мақсадлари, вазифалари ва асосий қоидалари батафсил таърифланган ҳолда, шунингдек уларни қўллашдан кутилаётган ижтимоий-иқтисодий оқибатларни кўрсатган ҳолда тақдим этилади. Бунда қонун лойиҳасини тайёрлашда иштирок этган жамоалар ва шахслар кўрсатилади. Амалга оширилиши қўшимча моддий ва бошқа харажатларни талаб қиладиган лойиҳаларни тақдим этиш чоғида уни молиявий-иқтисодий асослайдиган ҳужжатлар илова этилади.

54-модда.

Ўзбекистон ССР қонун лойиҳаларини ёки қонун чиқариш ҳақидаги таклифларни қараб чиқиш тартибини Мандат комиссияси ёки тегишли комитет Ўзбекистон ССР Олий Кенгаши Иш тартибининг талабларига мувофиқ мустақил белгилайди.

55-модда.

Депутатларнинг тайёрлов комиссияси ёки ишчи гуруҳи тайёрланаётган лойиҳани халқ депутатлари тегишли Советларининг иштирокида жойларда — меҳнат жамоаларида, илмий муассасаларда, жамоат ташкилотларида, фуқароларнинг йиғилишларида, ижтимоий ташаббускор идораларда дастлабки тарзда муҳокама қилиш ҳақида шу қонун лойиҳаси ёки қонун чиқариш ҳақидаги таклиф бўйича бош деб ҳисобланган комиссия ёки комитет розилиги билан қарор қабул қилишга ҳақли.

56-модда.

Қонун лойиҳасини муҳокама қилиш давомида тушган таклиф ва мулоҳазалар депутатлар тайёрлов гуруҳи томонидан ҳамда бу гуруҳнинг иш натижалари тўғрисидаги маърузаси бўйича бош комитетнинг мажлисларида қараб чиқилади.

57-модда.

Зарур ҳолларда қонун лойиҳалари илмий экспертизага юборилади, улар юзасидан Ўзбекистон ССР Ҳукуматининг хулосаси, Ўзбекистон ССР ҳамда Қорақалпоғистон МССР тегишли вазирликлари ва идораларининг, давлат ва жамоат идораларининг шунингдек мутахассис олимларнинг фикри сўралиши мумкин.

58-модда.

Мандат комиссияси ва комитетлар ўрганиб чиқиш учун ўзларига берилган қонун лойиҳаларини дастлабки тарзда қараб чиқиш натижалари юзасидан Ўзбекистон ССР Олий Кенгаши Раёсатига ёки Ўзбекистон ССР Олий Кенгашига ўз хулосаларини тақдим этадилар. Хулосаларда Ўзбекистон ССР қонуни лойиҳасини Ўзбекистон ССР Олий Кенгашининг навбатдаги сессияси кун тартибига киритиш ёхуд қонун лойиҳасини рад этиш ёки қонун лойиҳаси устида ишлашни худди шу ёки бошқа таркибда давом эттириш тўғрисидаги таклиф бўлади.

59-модда.

Қонун лойиҳасини биринчи ўқишда муҳокама қилиш чоғида қонун лойиҳасининг ташаббускори бўлган бош комиссия ёки комитет Ўзбекистон ССР Олий Кенгашининг сессиясида маъруза қилади, ташаббускор бўлмаган комиссия ёки комитет эса қўшимча маъруза қилади.

Шундан кейинги ўқишларда Мандат комиссияси ёки комитетлар маъруза билан ҳам, қўшимча маърузалар билан ҳам чиқишлари мумкин.

60-модда.

Ўзбекистон ССР Конституциясининг 102- ва 112-моддаларига мувофиқ Ўзбекистон ССР Вице-Президентини, Ўзбекистон ССР Вазирлар Маҳакамаси раисининг биринчи ўринбосарини, ўринбосарларини, Ўзбекистон ССР Президенти ҳузуридаги Вазирлар Маҳкамаси, Ўзбекистон ССР Олий суди таркибига кирувчи бошқа мансабдор шахсларни, Ўзбекистон ССР Прокурори, Ўзбекистон ССР Халқ назорати комитети Раисини, Ўзбекистон ССР Олий ҳакамлик суди Раисини, вилоят ва Тошкент шаҳар судларининг судьяларини, Ўзбекистон ССР Табиатни муҳофаза қилиш давлат комитетининг Раисини, Ўзбекистон ССР Давлат банки бошқарувининг Раисини тасдиқлаш, тайинлаш ёки сайлаш, Ҳукумат томонидан тайёрланган Ўзбекистон ССР бюджетини, республикани иқтисодий ва ижтимоий ривожлантиришнинг энг муҳим республика дастурини тасдиқлаш, шунингдек тасдиқланган бюджетни, дастурларни ўзгартириш тўғрисидаги таклифларни тасдиқлащ Ўзбекистон ССР Олий Кенгаши тегишли комитетларининг хулосалари мавжуд бўлган тақдирда амалга оширилади.

61-модда.

Ўзбекистон ССР Олий Кенгаши томонидан сайланиши, тасдиқланиши ёки тайинланиши керак бўлган мансабдор шахсларнинг номзодларини Ўзбекистон ССР Олий Кенгашининг комитетларида дастлабки тарзда муҳокама қилиш тартиби Ўзбекистон ССР Олий Кенгаши Раёсати ёки Ўзбекистон ССР Олий Кенгаши томонидан белгиланади.

62-модда.

Ўзбекистон ССР Олий Кенгашининг тегишли комитетларига Ўзбекистон ССР Олий Кенгаши Раёсати ёхуд Ўзбекистон ССР Олий Кенгашининг Раиси Ўзбекистон ССР Халқ назорати комитети, Ўзбекистон ССР Олий суди ва Ўзбекистон ССР Олий ҳакамлик судининг ҳисоботларини хулосалар бериш учун юборади, комитетлар ўз хулосалари билан бирга ушбу ҳисоботлар юзасидан Ўзбекистон ССР Олий Кенгаши қарорларининг лойиҳаларини тайёрлайдилар.

63-модда.

Ўзбекистон ССР Олий Кенгашининг Мандат комиссияси ва комитетлари Ўзбекистон ССР халқ депутатларига берилган наказлар бўйича таклиф ва мулоҳазалар киритадилар. Мандат комиссияси ва комитетларнинг таклиф ҳамда мулоҳазаларини ҳисобга олган ҳолда Ўзбекистон ССР Олий Кенгаши Раёсати ва Ўзбекистон ССР Президенти ҳузуридаги Вазирлар Маҳкамаси Ўзбекистон ССР халқ депутатларига берилган наказларни умумлаштирадилар ва дастлабки тарзда қараб чиқадилар.

64-модда.

Комитетлар ўзларига Ўзбекистон ССР Олий Кенгаши Раёсати йўллаган Ўзбекистон ССР бюджетининг лойиҳаларини, унинг ижроси тўғрисидаги ҳисоботларни, шунингдек Ўзбекистон ССРни иқтисодий ва ижтимоий ривожлантиришнинг ғоят муҳим дастурлари лойиҳаларини дастлабки тарзда қараб чиқадилар ҳамда ана шу лойиҳалар ва тегишли қонун ҳамда қарорларнинг лойиҳалари юзасидан ўз хулосаларини тайёрлайдилар.

65-модда.

Ўзбекистон ССР Олий Кенгашининг комитетлари Ўзбекистон ССР Олий Кенгашига тақдим этиш учун Ўзбекистон ССР бюджети, иқтисодий ва ижтимоий ривожлантириш дастурларининг ёки уларнинг айрим бўлимларининг муқобил вариантларини ишлаб чиқишлари мумкин.

66-модда.

Ўзбекистон ССР Олий Кенгашининг комитетлари Ўзбекистон ССР бюджети, шунингдек иқтисодий ва ижтимоий ривожлантиришнинг энг муҳим дастурлари Олий Кенгаш сессиясида қараб чиқилишидан камида икки ҳафта олдин План ва бюджет-молия масалалари комитетига бюджет, иқтисодий ва ижтимоий ривожланиш дастурлари юзасидан, шунингдек Ўзбекистон ССРнинг тегишли қонунлари ҳамда Ўзбекистон ССР Олий Кенгашининг қарорлари лойиҳалари юзасидан ўз таклиф ва мулоҳазаларини маълум қиладилар.

67-модда.

Ўзбекистон ССР Олий Кенгашининг топшириғига, Ўзбекистон ССР Олий Кенгаши Раёсатининг тавсияларига биноан, Ўзбекистон ССР Олий Кенгашининг Мандат комиссияси ва комитетлари сайловчилар наказларини амалга ошириш тадбирларининг, шунингдек Ўзбекистон ССР Олий Кенгаши сессияларида халқ депутатлари билдирган таклиф ва танқидий мулоҳазалар, сўровларнинг бажарилишини назорат қиладилар.

68-модда.

Ўзбекистон ССР Олий Кенгашининг Мандат комиссияси, комитетлари Ўзбекистон ССР Президенти ҳузуридаги Вазирлар Маҳкамасининг бутун иши юзасидан ёки фаолиятининг айрим масалалари бўйича унинг ҳисоботини тинглаш ҳақида таклифлар киритиши мумкин.

Ўзбекистон ССР Президенти ҳузуридаги Вазирлар Маҳкамасининг ҳисоботи натижалари бўйича комитетлар ва комиссия Ўзбекистон ССР Ҳукуматининг айрим аъзолари эгаллаб турган лавозимларига лойиқлиги ёки лойиқ эмаслиги ҳақида таклифлар киритишлари мумкин.

V. ЯКУНЛОВЧИ ҚОИДАЛАР

69-модда.

Ўзбекистон ССР Олий Кенгашининг Мандат комиссияси ва комитетлари ўз фаолиятларини ошкоралик асосида амалга оширадилар, фаолиятлари ҳақида жамоатчиликни кенг хабардор қиладилар. Мандат комиссиясининг, комитетларнинг, тайёрлов комиссияларининг ва ишчи гуруҳларининг мажлисларига матбуот органлари, телевидение, радио ва бошқа оммавий ахборот воситаларининг вакиллари таклиф этилиши мумкин.

Мандат комиссияси ва комитетларнинг иши тўғрисидаги ахборотлар «Ўзбекистон ССР Олий Кенгашининг Ахборотномаси»да, Ўзбекистон ССР Олий Кенгашининг бошқа нашрларида, республика рўзномаларида босиб чиқарилади, шунингдек телевидение ва радио орқали эшиттирилади.

70-модда.

Ўзбекистон ССР Олий Кенгаши Мандат комиссияси ва комитетларига ташкилий, техникавий ва бошқа хизматлар кўрсатишни Ўзбекистон ССР Олий Кенгашининг Котибияти таъминлайди.

Ўзбекистон Совет Социалистик Республикасининг Президенти И. КАРИМОВ.

Тошкент шаҳри,
1991 йил, 14 июнь.

Ўзбекистон ССР Олий Кенгашининг қарори

«ЎЗБЕКИСТОН ССР ОЛИЙ КЕНГАШИНИНГ МАНДАТ КОМИССИЯСИ ВА КОМИТЕТЛАРИ ТЎҒРИСИДА»ГИ ЎЗБЕКИСТОН ССР ҚОНУНИНИ АМАЛГА КИРИТИШ ТАРТИБИ ҲАҚИДА

Ўзбекистон Совет Социалистик Республикасининг Олий Кенгаши қарор қилади:

1. «Ўзбекистон ССР Олий Кенгашининг Мандат комиссияси ва комитетлари тўғрисида»ги Ўзбекистон ССР Қонуни эълон қилиниши биланоқ амалга киритилсин.

2. Қуйидагилар ўз кучини йўқотган деб ҳисоблансин:

«Ўзбекистон ССР Олий Советининг доимий комиссиялари тўғрисидаги Низомни тасдиқлаш ҳақида»ги 1975 йил 12 декабрда қабул қилинган Ўзбекистон ССР Қонуни (Ўзбекистон ССР Олий Советининг ведомостлари, 1975 йил, № 33, 456-модда);

«Ўзбекистон ССР Олий Советининг доимий комиссиялари тўғрисидаги Низомга ўзгартишлар ва қўшимчалар киритиш ҳақида» 1980 йил 14 мартда қабул қилинган Ўзбекистон ССР Қонуни (Ўзбекистон ССР Олий Советининг ведомостлари, 1980 йил, № 9, 105-модда);

Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиумининг 1987 йил 13 июлда қабул қилинган «Ўзбекистон ССРнинг давлат арбитражи масалаларига доир қонунларига ўзгартишлар ва қўшимчалар киритиш тўғрисида»ги Фармонининг 2-моддаси (Ўзбекистон ССР Олий Советининг ведомостлари, 1987 йил, № 20, 204-модда).

Ўзбекистон ССР Олий Кенгашининг раиси Ш. ЙЎЛДОШЕВ.

Тошкент шаҳри,
1991 йил, 14 июнь.

ТАДБИРКОРЛИК НАФ КЕЛТИРАДИ

Термиз дарё портидаги Александр Грищенко бошлиқ механизатор докерлар бригадаси ўз касб байрами — денгиз ва дарё флоти ходимлари кунини олис Дудинкада кутиб олди. Ўрта Осиё пароходчилигининг энг яхши жамоаларидан бири ёзги Арктика кема қатнови даврида маҳаллий порт ходимларига ёрдам бериш учун у ерга етиб бордилар.

Тўрт ой давом этадиган бу хизмат сафари Термиз портига ҳам маълум фойда келтиради. Гап шундаки, малакали ходимлардан иборат бўлган Грищенко бригадаси юк ортиш ва тушириш ҳажми камайганлиги сабабли кўпинча ишсиз қоларди. Бекор турганлик учун эса порт ҳақ тўлайди. Сурхондарёлик дарёчилар учун Дудинкада иш кўп эди. Шундай қилиб Термиз порти бригада бекор туриши учун тўлашга мажбур бўладиган 32 минг сўмни сақлаб қолади.

Мураккаб вазият қўшимча даромад олиш йўлларини излашга мажбур қилмоқда. Қурилиш ташкилотлари учун қум ташиб бериш анча кўпайтирилди, биринчи ярим йилликда ташилган юк бутун ҳажмининг учдан икки қисмини қурилиш ташкилотларига етказиб берилган қум ташкил этди.

Март ойидан бошлаб портда афғон фермаларига мўлжалланган техникани созлаб берадиган участка ишлаб турибди. Машина-ускуналарни буюртмачиларга жўнатишдан олдин бу ерда пухта текширишади, темир йўл орқали келтириш чоғида бузилган жойларини тузатишади. Маҳсулот тайёрловчи корхоналар бунинг учун Термизга зарур эҳтиёт қисмларни етказиб беришади. Участка ҳозирнинг ўзидаёқ 34 минг сўм даромад келтирди.

Портда бўш турган омборлардан ҳам оқилона фойдаланилмоқда — улар ижарага берилаяпти. Бу эса ҳамма учун фойдали. Масалан, ижарачилардан бири, БМТнинг инсонпарварлик ёрдами дастурига биноан Афғонистонга озиқ-овқат ва бошқа маҳсулотлар ташиётган ташкилот энди юкларни сақлаш муаммосидан қутилди. Портчилар биноларни ижарага берибгина қолмай, автомашиналарга юкларни ортиб, эвазига тегишли ҳақ олмоқдалар.

ҚИЗИЛҚУМ ҲИКОЯТЛАРИ

ҚИМИЗ ТАЪМИ

Қизилқум кенгликларига хушхабар зудлик билан етиб келмайди. Аммо гўшт тайёрлаш тўғрисидаги топшириқ бепоён саҳро узра яшин тезлигида тарқалади. Шу заҳоти йилқилар оёғига тушов тушади, бўғзида пичоқ ялтирайди. Дашту далаларда қулунлар мўлтираб қолаверади. Чавандозлар эгаржабдуқларни бир чеккага йиғиштирадилар.

Орадан кўп ўтмай гўшт режасини ошиғи билан уддалаган хўжалик раҳбарлари мукофотланадилар. Ғолиблар шарафига зиёфатлар уюштирилади. Тонготар базму жамшидлар бошланади. Қулунлар шумхабарни сезгандай кишнайди. Ўт-ўланлардан қон ҳиди келади.

...1984 йили Учқудуқ, Томди, Конимех районлари чорвадорлари қоракўлчилик билан бир қаторда йилқичиликни ривожлантириш ҳаракатини бошлаган эдилар. Ҳар қалай ташаббус сохта эмас экан. Тез орада бу ерларда йилқилар сони сезиларли даражада ўсди. Қимиз тайёрловчилар кўпайди, Ҳатто, Зарафшон, Учқудуқ, Навоий шаҳарларида ана шу шифобахш ичимлик билан савдо қилувчи алоҳида дўконлар очилди. Ҳар учала районда йилқичиликка ихтисослашган хўжаликлар ташкил этилганлиги қимизнинг кўпайишига замин яратди. У пайтларда бир литри нари борса 30 тийин турарди. Арзончилик эди-да.

Бироқ нима бўлди-ю, олатасир дамлар бошланиб кетди. Йилқичилик ва туячиликка ихтисослашган хўжаликлар бирин-кетин тугатилди. Шундан кейин шаҳарлардаги қимиз дўконлари ҳам ёпилди. Бу пайтда ичкиликбозликка қарши кураш авж олаётган эди. Марказдан раҳбар бўлиб келганлардан бири қимиз таркибида спирт бор, деб айтди. Агар йилқичиликни ривожлантирсак, ҳукуматнинг ичкиликбозликка қарши қабул қилган қарори барбод бўлади, деди. Унинг сўзини маҳаллий раҳбарларимиздан бири маъқуллади. У халқ достонларида ҳам қимиз қоралаган, лашкарларни ғафлатда қолдирган деб «донишмандлик» қилди. Шундан кейин марказдан келган раҳбар (касби инженер) яна нутқ ирод этти, йилқичиликдан кўра қўйчилик сердаромад экан. У кишининг «таҳлили»ча Томди, Учқудуқ, Конимех районларидаги оғир экологик шароит йилқичиликни ривожлантиришга мутлақо имкон бермаскан. Ўша раҳбарнинг мулоҳазалари сабаб бўлдими, йилқичилик хўжаликлари тугатилиб, қимиз дўконларининг эшиклари тамбаланди. Бундан кўнгли тўлган раҳбар энди «давай»га тушди. «Давай мясо, давай каракул, давай шерсть, давай...» Хўжаликларнинг гўл раҳбарлари, содда чўпонлари борини бераверишди.

Йилқилар кушхоналарга жўнатилаверди, қоракўл тери давлат омборига келиб тушаверди. Энди бўлса чўпонлар «давай», дейди. Бироқ уларни ҳеч ким эшитмайди.

Аслида бу ерда яшайдиганга ҳеч қачон осон бўлмаган. Айниқса Қизилқумнинг қоқ ўртасидагиларга. Энди бу ерларда яшаш янада мураккаблашди. Илгари ҳеч бўлмаганда сабзавот олиб келишарди. Ҳозир уни етиштирадиган хўжаликларнинг ўзидан ортмайди. Энг пишиқчилик даврда бу ерда бир кило помидорнинг баҳоси 5-6 сўмдан тушмади. Ваҳоланки, кўп вақтдан бери Томдида сабзавот етиштирадиган бригадалар ташкил этиш тўғрисида ўринли таклифлар айтилиб келинаяпти. Ишқ бошқа, ҳавас бошқа экан... Сув йўқ, бир ниҳол кўкартириб бўлмайди. Энди бу ерда ун ҳам жон бошига қараб ўлчаб берилмоқда. Гўшт тўғрисида гапирмаса ҳам бўлади. Шундай бир катта чорвадор районда одамлар гўшт излаб юришса, қизиқ туюларкан. Аслида ҳам бўзчи белбоққа ёлчимаган. Районда аёллар ва болалар ўртасида камқонлик касали кўпайиб бораётганлигининг сабаби шунда эмасмикин?

Келинг, мавзудан четлашмай, сўзимиз аввалига қайтайлик. Хуллас, йилқичилик «тор-мор» қилингач, овуллардаги қимизхўрларнинг иштаҳаси бўғилди. Марказдан келган раҳбарларга ҳеч ким қимизнинг шифобахшлиги ҳақида юрак бетлаб бир оғиз сўз айтолмади. Ҳатто Ибн Сино даврида қимиз ичиб туриш сурункали яраларнинг тузалишини, кесилган жойларнинг битишини, синган суякларнинг ўсишини тезлаштирган.

Яқинда бир танишим Бошқирдистонда даволаниб қайтди. У кўп йиллардан бери ошқозон-ичак касаллигидан азоб чекарди. Айтишича, у ерда фақат қимиз билан даволашаркан. Биз эса оқар сув қадрига етмаймиз. Неча бор мен шундай савол билан Томди район деҳқончилик раҳбарларига мурожаат қилгандим. Улар ҳар гал шароитнинг йўқлигидан нолишади.

— Қимиз тайёрлаш учун алоҳида бинолар бўлиши керак. Масалан, биринчи хонада сут қабул қилиниши, иккинчи хонада томизғи (ачитқи) тайёрланиши, учинчисида ачитилиши, бошқа бир хонада идишлар ювилиши керак. Шунингдек, қимизнинг сифатини аниқлайдиган хоналар ҳам алоҳида бўлиши лозим.

Бизда эса биялар дуч келган жойда соғилади. Табиийки, унинг сифати ҳам ҳар хил бўлади. Ҳозирча ҳамма ишни хонадон бекалари бажаришаяпти.

Райондаги «Оёққудуқ» давлат хўжалигида 500 та бия боқилмоқда. Досон ва Гулнора Алмуродовлар 70 та бияга қарашни ўзлари саришта қилишяпти. Икки ой ичида Алмуродовлар бригадаси 500 литр қимиз топширишди. Гулноранинг айтишича, қимиз тайёрлаш унчалик мураккаб эмас.

Янги соғиб олинган сут бир неча қават докадан ўтказилади. Кейин куви ва бошқа идишга солиб томизғи (ачитқи) қўшилади. 4—5 соат сақлаб қўйилади. Шу муддат ўтгач, қимиз чўмич билан шопирилади ва ярим кун совутилади.

Досоннинг айтишича, агар Томди районида ўт мўл бўлса, йил бўйи бияларни соғиш мумкин. Афсуски, Томди районида ҳеч қачон бундай имконият бўлмаган.

Бундай шароит Конимех районида мавжуд. Яйловлари бирмунча серҳосил. Шунинг учун райондаги «Маданият» давлат хўжалиги бундан олти-етти йил бурун қимиз тайёрлашда республикада энг юқори кўрсаткичга эришган. Ўша йиллари хўжалик раҳбарлари тайёрланган қимизни сотиб оладиган шерик тополмади. Бу ҳақда район раҳбарияти ўша вақтда мавжуд бўлган республика Гўшт ва сут саноати вазирлигига бир неча марта ёрдам сўраб мурожаат қилди. Қимиз ва шубат (туя сути)ни қайта ишлайдиган цехлар ташкил этиш жуда зарур эди. Вазирликдан инкор этувчи жавоблар келавергач, бу иш ҳам ярим йўлда қолиб кетди.

Шу ўринда бироз лирик чекиниш қилиб, диққатингизни қуйидаги жумлаларга жалб қилмоқчиман:

«Уруш йиллари совхоз ишчиларининг жангдаги йигитларга кўрсатган ёрдами баҳорикор ерларга ғалла экиб дон, қўйларнинг сутини соғиб сариёғ, пишлоқ (бринза) тайёрлаб, уни фронтга жўнатишдан иборат бўлди. Совхоз бўйича 30 мингга яқин қўй соғиларди. Тайёр бўлган бринзалар ертўлаларда — салқин жойларда сақланарди. Бошқа жойда сариёғ тайёрланарди. Бу иш ҳар йили апрель ойининг бошидан 15 июнгача давом этарди. Шу вақт ичида камида 10 тонна сариёғ, 100 тонна бринза жўнатиларди. Бундай маҳсулот тайёрлаш 1941 йилдан бошлаб 8 йил давом этди. Совхозимизнинг кичик коллективи ҳаракатдаги Қизил Қўшин учун 800 тонна бринза, 80 тонна сариёғ жўнатган».

Мен ушбу сатрларни донгдор чорвадор Ш. Кузембаевнинг «Конимех дурдонаси» деган китобидан олдим. Шу сатрларни ўқидим-у, ўйланиб қолдим. Чин кўнгилдан йиғласанг, сўқир кўздан ёш чиқар экан. Биз шу пайтгача ёлғондан йиғлаб юрган эканмиз. Шунинг учун бизнинг косамиз оқармайди. Биримиз икки бўлмайди. Ушбу сатрларни ёздим-у яна ўйланиб қолдим. Уруш йилларида юрт муҳаббати ҳамма нарсадан устун турган эканми? Ё қатағон йилларининг тартиби шу қадар мустаҳкам бўлганми? Эҳтимол, тартиб-интизомга ҳам кўп нарса боғлиқдир? Лекин бугун бир халта ун учун навбатда турганимизда, гўшт излаб бозорма-бозор, дўконма-дўкон чопганимизда шулар ҳақида ўйлаб кўрдикми? Нарх-наво осмонга сакраётган бир пайтда ўзимизни ўзимиз идора қилиш ҳақида мулоҳаза юритдикми? Ахир уруш йиллари битта хўжалик икки ой мобайнида тонналаб сариёғ, бринза тайёрлаган эканку?!

Ҳозирги алғов-далғов турмушни кўриб, менинг хаёлимдан шулар кечди. Кейинроқ Конимех райони чорвадорлари билан суҳбатлашганимда унинг жавобини топгандай бўлдим.

Бугун биргина Конимехда эмас, бутун Ўзбекистонда қўйлар соғилмайди. Ҳозирги қўй наслига социалистик мажбуриятлар меваси деб қараш керак. Энг наслдор қўйлар «икки юзчилар» ташаббусининг уммонига ғарқ бўлиб кетган. Мамлакат чўпонлардан кўпроқ қоракўл тери бер, деб турган экан, аҳвол ўзгармайди. Чунки бугунги кунда қоракўл тери жаҳон бозорида валюта ҳисобига сотилмоқда. Мана шундай бир пайтда аҳолини гўшт, сут маҳсулотлари билан таъминлаш кун тартибидан тушиб қолаверади. Қизилқумликлар эса қимиз таъмини унутиб юборишади.

М. МАРДИЕВ,
«Халқ сўзи» мухбири.

ИСТЕЪМОЛЧИЛАР МАНФААТИНИ КЎЗЛАБ

Ўзбекистон рўзғор химияси ишлаб чиқариш бирлашмаси жамоаси истеъмолчилар манфаатларини кўзлаб, яқин вақтгача тақчил моллар қаторига кириб қолган «Бион» кир ювиш кукуни нархини арзонлаштириш тўғрисида қарор қабул қилди. Бундай маҳсулотни ишлаб чиқариш йил бошида ўзлаштирилган эди.

Эндиликда кир ювиш кукунининг бир қутичаси нархи 20 фоизлик савдо устамасини ҳам ҳисобга олганда 1 сўм 47 тийиндан ошмаслиги керак. Ишлаб чиқариш ходимлари мустаҳкам заминга эга бўлганликлари сабабли шундай қарорга келдилар. Ярим йиллик якунларига кўра маҳсулот ишлаб чиқариш режаси 129 фоиз бажарилди, савдо тармоқларига режага қўшимча 700 тоннадан кўпроқ маҳсулот жўнатилди. Соф фойда 2 миллион сўмдан ошиб кетди. Бирлашма ходимлари тақчиллик ва дўконлар пештахталари бўшаб қолган шароитда нархни арзонлаштириш йўли билан одамларга ёрдам беришга аҳд қилдилар.

(ЎзТАГ).

ОРОЛ ФОЖИАСИ — ЭЛ ФОЖИАСИ

ДАРДЛАРГА ДАРМОН

Республика ҳукумати Орол бўйида яшовчи юртдошларимиз саломатлигини тиклашга алоҳида эътибор бермоқда. Махсус самолёт билан ҳар беш кунда Қорақалпоғистондан 164 бола Тошкентга келтирилиб, медицина кўригидан ўтказилаяпти, беморлари шифохонага ётқизилаяпти. Касалликларнинг турлари жуда кўп. Шу кунгача беш юздан ортиқ бола кўрикдан ўтказилди. Оғир аҳволдаги болалар шифо топгунча даволанишни давом эттирсалар, даволанганлар вилоятдаги пионер оромгоҳларида, санаторийларда дам олиб, сиҳатларини янада мустаҳкамлайдилар. Болаларнинг пойтахтдаги ҳаёти мазмунли ташкил этилади, улар шаҳар бўйлаб саёҳатга чиқадилар, турли учрашувларда қатнашадилар.

Сентябрга қадар икки мингта бола соғлиғини тиклаши керак. Айниқса, кам таъминланган оилалар фарзандларига эътибор билан қаралаяпти.

Кеча эса Оролбўйидан тиббий муолажага ўта муҳтож аёллар ҳам пойтахтга келтирила бошланди. Уларга энг малакали врачлар тиббий ёрдам кўрсатишади.

Маъмур НАЗАР.

Буюк бобомиз Алишер Навоий таваллудининг 550 йиллиги нишонланаётган мазкур йилда Қарши шаҳридаги 12-ҳунар техника билим юрти талабалари ҳаваскорлик жамоаси «Лайли ва Мажнун» достонини саҳналаштирдилар.

СУРАТДА: саҳна асаридан бир кўриниш.

Маъмур МАЪРУФ ўғли суратга олган.

Инсон ва қонун

РАЗОЛАТ. УНИНГ ДОЯСИ КИМ?

ЖАЖЖИ укагинам! Сенинг йўлбарс устида ўтирган бу суратингга қараб, болаларга хос бахтиёр чеҳрангу беғубор жилмайишингга тикилиб, юрак-бағрим узилиб тушай деяпти! Сен бахтли эдинг, сен беташвиш эдинг — бошингда отаонанг, улар бировдан ортиқ бўлса ортиқки, кам эмаслар. Шунинг учундир, кўзларингда мунг кўрмаяпман. Норасида боланинг нигоҳларида мунг бўлса ҳам, бўлмаса ҳам бир бало экан-да, укажоним. Ҳозир худди шунақа замонга етиб келдик. Ҳа, сенинг ваҳшийларча ўлимингга бахтиёрлигинг сабаб бўлибди. Шуни фикр қиламану, бугунги кунимизда бахтиёрлар ва бахтиқаролар, пулдорлар ва йўқсиллар, бойлар ва қашшоқлар жамияти туғилаётганини, эртага у униб-ўсгач, не аҳвол юз беражагини ўйлаб ўйимга етолмаяпман. Бошпана қуришга қурби етмаган йўқсил бой қўшнисининг пулига эга бўлиш учун унинг фарзандини ўғирлаб кетаверса, тўққиз яшар норасидани йиртқичона бўғиб-қийнаб ўлдириб, хотиржамгина кирўрага кўмиб қўяверса — бу жамият жамият бўладими?

Укажон, сенинг суратингга тикилиб, руҳларинг билан суҳбатлашаяпман. Улар айтаяптиларки, эй қаламкаш жўра, жамиятинг бузилганини янги таваллуд топаётган бойлару камбағаллардан излаб хато қилмаяпсанми, ахир шўро даврида қатағон қилинган «қора-қоронғу ўтмишимиз» ҳам буткул бойлару камбағаллардан иборат экан-ку, нега у пайтда биронта ўғри, биронта каллакесар бўлмаган? Шўронинг қорни тўқларни «қулоқ» қилди, сургунга жўнатди, давлатни йўқсилларга бериб қўйди. Бу, денгиздаги кемани, фазодаги аэропланни бошқарувчилардан маҳрум қилиб, уни бошқарувдан хабари йўқ йўловчиларга топшириб қўйгандек гап. Мана, кўраяпсанки, бу йўловчилар етмиш йилдан ошса-да бошқаришни ўрганолганлари йўқ, шунинг учун кемаларинг бугун ҳаёт қаъридаги дўнгликка ўтириб қолди.

— Эй, руҳлар, суратдаги жажжи болакайнинг руҳлари, айтинг, бугунги талатўпнинг боиси яна недур — нечун одамлар одамлигини унутиб боришмоқда, ваҳшийлар соат сайин кўпаймоқдалар?

— Эътиқод қатағон этилди, дини Ислом бадарға қилинди, Олло таолоға шак келтирдиларинг. Ўрнига одамларга нима бердингиз? Ҳеч нима! Ғояларингиз Худо тугул пайғамбарнинг ўрнини босолмади. Эътиқод йўқолган жойда бўшлиқ вужудга келди. Ана шу бўшлиқ — жар ёқасига келиб қолдиларинг! Ёнингдаги Ҳинд мамлакатига бир назар ташла — бошпанасиз яшаётган оч-яланғоч тиланчи кўчада тушиб қолган ҳамёнингга қиё боқмайди. Нега улар бойларнинг уйига ўт қўймаяптилар, сендек шўровийларга ўхшаб бир-бирларини ғажимаяптилар? Уларнинг эътиқоди бут! Эътиқод йўқолган жойда жаҳолат, разолат гуркираб ўсади. Болакай ҳам ўша эътиқодсизлик қурбони бўлди!

СУД ҲУКМИДАН: «Судланувчи Сафаров Эргаш Раҳматович 10 май 1960 йилда Китоб райони Оёқчи қишлоғида туғилган, миллати ўзбек, СССР граждани, маълумоти ўрта махсус, 3 нафар болалари бор. Шаҳрисабз шаҳар ички ишлар бўлими соқчилар бўлинмасида қоровул бўлиб ишлаган, 4 апрель 1990 йилдан бошлаб қамоқда, тани соғ. ...Сафаров Эргаш ҳовлисининг ичидан ўзига янги уй қуриш мақсадида тош ва қум олиб келиб тушириб қўйган бўлиб, уй қуриш учун тегишли маблағи бўлмагани сабабли пул топиш мақсадида ғараз ниятлар билан 10 март 1981 йилда туғилган болани отасининг мулкини эгаллаш мақсадида жуда раҳмсизларча қасддан ип билан бўғиб ўлдириб, отасидан товламачилик йўли билан 60.000 (олтмиш минг) сўм беришни талаб қилган».

Қотилни ваҳший, разил деб сифатлайвериш ҳам, очиғи, қандайдир даражада жонга тегди. Сабаби — қотиллик одатий ҳолга айланиб қолди. Нега шундай бўлгани ўйлатади кишини. Ўтган ҳафта Тошкентдаги аёллар қамоқхонасида мен кўрган даҳшатли ҳол ҳамон кўз олдимдан кетмайди: кампир ва унинг икки қизи жазо муддатини ўтаётган экан. Қотиллиги учун. Қизлари бола-чақали, эс-ҳуши жойида жувонлар, кампир етмишни қоралаб қолган. Учаласи маҳбус кийимида — қора фуфайкада қатор ўтиришибди. Гап сўрасанг, юм-юм йиғлайди ҳаммаси. Жувонлар гарчи мактабда ўқиган бўлсалар-да, деярли саводсиз, «оддий колхозчи»лар. Уларнинг жиноятга қўл уришларига ҳам ҳуқуқий саводсизлигу жаҳолат сабаб. Ўзларига ўхшаган жувонни — келинни арқон билан бўғиб, тепкилаб ўлдиришган. Бояги шўрлик, кампирнинг ўғлига, аёлларнинг укасига хотин эди. «Нега?» деган саволга тайинли жавоб йўқ. «Онамнинг буюрганини қилдик», дейишади қотил жувонлар. Худо йўлдан бир адаштирди», дейди қотил кампир. Улар 6—9 йилга озодликдан маҳрум этилган. «Бу ердан тирик чиқмайман», дея кўз ёши тўкади кампир. Алҳазар, алҳазар! Ачинишни ҳам, нафратланишни ҳам билмайсан. Беихтиёр, Туркистон халқларини зулматдан ёруғликка олиб чиққан инқилоб ва унинг ватани кўз олдингга келади. «Шуларми ёруғликка чиққан?» дея маҳбусларга маҳзун тикиласан. Инсон бўлиб нени кўрди булар? Пахтазорда туғилди, пахтазорда эмди, пахтазорда ўқиди, қўлида аттестату исми-шарифини тўғри ёзолмади, далада жавлон уриб ишлади. Шундан бошқани кўрмади. Топгани эса оби-ёвғонгагина етар эди, Каттақўрғондан Тошкентга келиб, музқаймоқ еб, ўйнаб кетишга ҳам ортмасди. Улар Тошкентга қамоқхонага келишди, опкелишди.

Булар, марҳум укажоним, сенинг замондошларинг, сенинг элатларинг. Уларнинг жисмигина одам, руҳлари ўлиб бўлган. Илгари, қотилликдан анча илгари ўлган. Йўқса, уч аёл бир аёлни эрига яхши эътибор бермагани учун арқон билан бўғиб ўлдирадими? Икки жувон келиннинг бўйнига боғланган сигирнинг арқонини икки томонга тортиб туришган, кампир — она уни тепкилаган.

Алҳазар, алҳазар! Дўхтир уларга «соғ» деб ҳужжат бергани билан мен соғлигига ишонмайман. Далада тепасидан дори сепиб ўтган аэропланлар кўз олдимга келаверади негадир. Заҳар сочаётган аэроплан, унинг тагида на аёзни, на саратонни, на дам олишни, на ўйин-кулгини биладиган шўрликлар...

Нега?

Марҳум болакай! Боя, шаҳар марказидаги йўлкада дўкон очилишини кутиб, сен ҳақингда ўйлаб турганимда бир манзара рўй берди: пайғамбар ёшини қоралаб қолган дўппили бир киши ўзича «Ҳаҳ нон кўр қилгурлар-а» дея ғудраниб эгилди-да, оёқ остида қолиб лойга қоришган бурдани қўлига олиб, уни қўйишга хилватроқ жой излади. Шунда беихтиёр кўз олдимга армиядаги воқеа келди. Ҳарбий хизматнинг дастлабки кунлари эди. Саф бўлиб ошхонага бордик, буйруқ билан стол атрофида ўтирдик. Карам шўрва билан сули бўтқани апил-тапил еб бўлгач, қарасам... рўпарамдаги малласоч жангчи темир товоқчада қолган топ-тоза бўлка ноннинг бир бўлагини олиб столга тўкилган овқат қолдиқларига сурта бошлади. Кўзим чиқиб кетай деди. Тепамизда турган сержантга қарадим. У бояги ношукурнинг таъзирини беришини кутардим. Йўқ, командир менга ўдағайлади: «Тозала столни!» «Латта йўқ-ку» дедим аланглаб. «Нон билан тозала!» дея буюрди у. Йўқ, қўлим нонга бормади. Буйруқни бажармаганим учун навбатдан ташқари пол ювиш билан жазоландим.

Гап жазода эмас, укажоним. Ўша воқеа ёдимга тез-тез тушади, чунки бунга атрофимизда сабаблар кўп. Биз айрим жоҳил раҳбарларнинг билимсизлигу онгсизлиги, ўз тарихини, авлод-аждоди кимлар эканлигини билмасликлари туфайли Ислом таълимотидаги барча инсонпарвар аҳлоқий таълимотларни бидъат дея тўғридан-тўғри тақиқлашлари, «бидъат»га амал қилганларни эса яқин ўтмишда катта-кичик амалдорнинг жони ҳисобланган партия билетидан маҳрум қилишгача жазолашлар оқибатида салкам ялпи кўрнамакларга айланиб қолдик. Сенга кечағи кунимиздан яна бир-икки мисол келтирайми?

Эшит.

Иш билан тоғлиқ Бўстонлиқ районининг Чимён дам олиш уйига бордим. Директор ҳовлида туриб машинадан кўчаларга сув септираяпти. Қизиқсам, обком секретарининг ташрифига тайёргарлик экан. — Нега келармиш? — Ўтган ҳафта Марказком котиби дор йўлдан анави тоғ чўққисига чиққан эди, одамлар улкан арчанинг шохларига оқ-қизил латталар боғлаб кетишган экан, бу динга берилганлар сиғинадиган жой, арчани кесиб ташланглар, деб айтдилар. Обком котиби Нестеренко ўша арча кесилдими, йўқми — текширгани келаяпти.

У-ку Нестеренко, буйруқ эса «ўзимиздан» берилган. Ўша йили Оҳангароннинг Парпи ота деган хушманзара тоғ масканида ўнлаб дарахтларга қирғин солинди. Бу ерда мўъжизадай булоқ бор эди, хасталар сувидан ичиб, беш-ўн танга ташлаб кетишарди. Руҳан мадад олиб шифо топганлар ҳам йўқ эмасди. Маҳаллий раҳбарлар «бидъатчилар»нинг қадамини қирқолмагач, 30-40 йиллик дарахтларни қирқиб ташлашди...

«Эй мухбир ака, буларни менинг ўлимимга нима даҳли бор?» дея фиғон қилаяпсан, укажон! Бор-да алоқаси. Биз худди ана шу йўллар билан имон-эътиқодни қирқиб ташладик. Имон-эътиқод эса мустаҳкам қўрғон, ана шу қўрғон бузилгач ўғирлик, каллакесарлик каби касофатлар хонадонимизга ёпирилиб кирди. Ва... сен ҳам ўшаларнинг қурбони бўлдинг.

Ҳукмдан: «Судланувчи Сафаров Эргаш кундуз соат 1 ларда дарвозадан чиққанида кўчада семичка чақиб турган қўшнининг боласини кўриб қолиб, унинг отаси бир неча йиллардан буён Китоб районлараро савдо базасида ишлаётганини билгани ҳолда отасидан ўғли эвазига пул олиш мақсадида ғараз ниятлар билан уни алдаб ҳовлисига бошлаб кириб, токларга бойланган ипдан олиб, бўйнидан ўраб бўғиб, жуда раҳмсизларча азоблаб қасддан ўлдиради ва уни устидаги миллий чопони, жемпери, туфлиси, футболкасини, кўйлагини, шимини ечиб, кир ўрага болани ётқизиб, устига кийимларини ташлаб, лой тупроқлар билан кўмиб юборади. Устига тунукани қўйиб, бўйнидан олган туморини куйдириб ташлайди. Шундан кейин 25 март 1990 йилда қўшнисининг ҳовлисида кесилган шохшаббаларини сўраб олиб келиб, мурда кўмилган жойга ёсиб қўяди».

Имон-эътиқод йўқолгач, инсоннинг ҳайвондан фарқи қолмас эканми, а? Йўқса оҳудек сакраб юрган ширин-дан-ширин бир болани бўғиб ўлдириб, уни ҳовлингга кўмиб қўйиб, шу ҳовлида эс-ҳушингдан айрилмай хотиржам юра оласанми, шу уйда тинч ётиб ухлай оласанми, эй одамзод боласи! Қўшнингнинг пули сендан йиртқич ясадими, вужудингдан инсон юрагини юлиб олиб, бўри юрагини солиб қўйдими?! Узр, бу қилмиш бўрига ҳам ҳақорат. Унга тегмасанг, бўри ҳам одамзотга бунчалар ситам етказмайди.

Пул, пул, пул. Одамни шунчаям махлуқликдан-да тубанга итқитмасанг! Пулми? Ё ижтимоий адолатсизликми? Униси ҳам, буниси ҳам. Бироқ буларнинг жазавасига йўл очиб берган — эътиқодсизлик, имонсизлик. Ўшалар йўқолди, ўшалар йўқолди. Акс ҳолда, камбағал бойга суиқасд қилаверса, Амриқо аллақачон ер юзидан супирилиб кетарди. Наинки Амриқо, ўзбек ҳам ер юзида бўлмас эди. Ўтган кунимиз бойлару камбағаллардан иборат эди-ку. Ҳозир ҳам шундай. Фақат энди мафкура бошқа, эътиқод бошқа. Қоришиқ-чатишиқ алланималар...

ҲУКМДАН: «Судланувчи Сафаров Эргаш 1 апрель 1990 йилда кечаси ўз хизмат вазифасини ўташ учун мактабга қоровулликка бориб, секретарнинг хонасида бўлган «Уфа» маркали машинкада боланинг отаси номига хат ёзади. Уни ҳақоратлаб, болангни қайта кўриш умидинг бўлса икки шартни бажарасан. Биринчи шарт: шу схемада кўрсатилган жойга — сув насоси тагига 60.000 сўм қўйиб келасан, пулни 3 апрель 1990 йил кеч соат 11 да қўйиб, орқангда дум қолдирмай қайтасан... Мана шу шартни бажарсанг, иккинчи шартни кейин оласан. Яна бир нарса — пул номерини ёзиш хаёлингга келмасин. Шу билан биринчи мактубим тугади. Халқ қасоскорлари».

Хатдан кўриниб турибдики, «қасоскор» ниҳоятда тажрибасиз, ақлу онги ҳам бир ҳол. Чамаси у шундай ишларни эшитавериб, туя ҳаммомни ҳавас қилгандек бу ишга қўл урган. Надоматлар бўлсинким, жажжи укагинам, сен бу нўноқ уринишга арзон қурбон бўлдинг. Эргаш отангдан пул сўраганида сен ёруғ дунёда аллақачон йўқ эдинг, мурданг кирўрада дом-дараксиз ётарди. Эй ваҳший одам боласи, ахир сенга ҳам Аллоҳ уч фарзанд берган эди, ўша куни хотининг тўртинчисини деб шифокорга йўлиққани уйдан чиқиб кетганди. Беғубор, чиройли қўшни боланинг даҳшат ичра сенга тикилган ола-кула кўзларига боқиб наҳот фарзандларингдан бирови «ўлжанг»нинг ўрнида назарингга кўринмади?! Ахир сен қандай одам эдингки, шу боланинг мурдаси эвазига фарзандларингни боқишга жазм этдинг! Ё тангри, не кўйларга солаяпсан бу бенаво бандаларингни?!

ҲУКМДАН: «ЎзССР ЖКнинг 80-моддаси 1- ва 6-бандлари билан ўлим жазоси тайинлансин».

Руҳинг шод бўлсин, укажоним! Қонга-қон, жонга-жон. Қонунларимизда шундай бандлар бор. Бироқ у ҳаммавақт ҳам қўлланавермайди. Неча-неча қотиллар беш-ўн йил уёқда «ўйнаб келиб», яна шу ҳаётда, имон-эътиқодли тирик инсонлар орасида яшайверишади. Демоқчиманки, қонунларимиз ўзимиз каби, эътиқодимиз каби ожизу нотавон. Ўғрилар, муттаҳамлар, лўттивозларнинг бошини силайди бу қонун. Биз эса, гарчи мустақиллигимизни эълон қилган бўлсак-да, мустақил қонунларимизни жорий этишга журъат этолмаяпмиз. Негаки, жиловимиз барибир кимнингдир қўлида.

Укажон, сенинг доғингда бағри қон бўлган онанг Ойша Каримованинг фарёди ҳам шундай. У республика Президентига, прокуратурага, Олий Кенгашга, Ўрта Осиё ва Қозоғистон мусулмонлари диний бошқармаси раисига мурожаатида кўз ёшларига юрагининг қонини қўшиб ёзибди: «...**Ниҳоят, қирқ кун деганда орган ходимлари билан келиб, ўз ҳовлисида бола кўмилган жойни кўрсатган. Қирқ кун деганда умидларим узилди, чил-чил синди. Меҳрибон чеҳрага боқиб, иссиқ вужудини бағримга босиб, қуралай кўзларидан тўйиб-тўйиб ўпаман деб турганимда... боламнинг ўрага кўмилган жасади устига йиқилдим. Наҳотки шу қадар ваҳшийлик бўлса!! Боламнинг гуноҳи нима!**

Наҳотки шундай қотилни ҳам она туққан бўлса!

Бундай махлуққа мусулмончиликда қандай жазо жоиз!

Сизларга мурожаат қилишдан мақсадим шуки, қотил халқ ўртасида суд қилинса, агар халқ лозим топса, ўша ўзи қазиган, менинг 9 яшар жигарбандим кўмилган ўрага ўзи кўмилса!»

Руҳинг шод бўлғай, жажжи инсон: қотилга берилган ўлим жазоси Олий судда ҳам тасдиғини топди. Онангнинг, оналарнинг оҳу фиғони эса бугун бўлмаса эрта жавобат бўлса ажабмас...

Ҳабибулла ОЛИМЖОН,
«Халқ сўзи» мухбири.

1991 Алишер Навоий йили

ЁДЛАБ ОЛИНГ

ЗОҒЕКИ, ЧУҚУБ ОҚИЗДИ ҚОН КЎНГЛУМДИН,
ТИРНОҒ ИЛА УЗДИ НОТАВОН КЎНГЛУМДИН,
АЪЗОСИДА КЎР АСАР ДАМИМ ДУДИДИН,
МИНҚОР ИЛА ЧАНГИДА НИШОН КЎНГЛУМДИН.

Навоийни тушунмоқ учун

Тил яқинг — дил яқин

КЎЧАКДИЛ — хушхулқ, хушмуомала; кўнгилчан.

КЎЧАР — қушининг дам олиш манзилидан яна йўлга чиқиши.

КЎҲ — 1. тоғ;
2. баланд, юқори.

КЎҲА — уруш асбоби; совут.

КЎҲИЙ — тоғлик одам, ёввойи.

КЎҲИСТОН — 1. тоғли ер; тоғли ўлка;
2. Хуросон жанубидаги Кўҳистон номи билан машҳур бўлган вилоят.

КЎҲКАН — 1. тоғ қазувчи; Фарҳоднинг лақаби;
2. ғолиб, зўравон.

КЎҲОН — ўркач; эгар.

КЎҲТАН — жуссали, йўғон, катта.

ЛАВАНД — бўшанг; ишёқмас, ялқов, танбал, дангаса.

ЛАВЛОК — агар сен бўлмаганингда.

ЛАВН — 1. ранг, бўёқ; гул;
2. сифат, одамнинг ранги.

ЛАВОЙИҲ//ЛАВОИҲ — лойиҳалар; Жомий асарининг номи.

ЛАВОМЕЪ — ялтировчи, ялтироқ нарсалар; нурлар; Жомий асарининг номи.

ЛАВОҲИҚ — қўшилганлар, эргашганлар; тобелар.

ЛАВС — кир, ифлос.

ЛАВҲАШАЛЛОҲ — оллоҳ йироқ этмасин, ваҳшатлик бермасин; офарин.

ЛАВҲ — 1. ясси тахта; ёзув тахтаси;
2. қабр устига қўйилган ёдгорлик тош;
3. юз.

ЛАГАН//ЛАКАН — шамдон; мис лаган.

ЛАДУННИЙ — ғайб илми, илоҳий илмлар.

ЛАЁНИЙ — унли ҳарфлар; мулойим.

ЛАЖОЖ — маҳкам туриш; жиддийлик.

ЛАИМ — хасис; паст, нокас.

ЛАЙЛ — кеча, тун.

ЛАЙЛАТУЛ-МЕЪРОЖ — меърож кечаси.

ЛАЙЛАТУЛ-ҚАДР — Рамазон ойининг 26 кунидан 27 сига ўтар кечаси муборак ҳисобланади; қадрли кеча.

ЛАК — юз минг.

ЛАКАДКЎБ (ЛАГАДКЎБ) — тепки еийиш, оёқ ости бўлиш, поймол бўлиш.

ЛАКНАТ — дудуқлик, тил тутилиши, соқовлик.

ЛАМ — инкор олд қўшимчаси.

ЛАМС — ушлаб, пайпаслаб сезиш; қўл билан ушлаш.

ЛАМЪА — шуъла, нур.

ЛАМ ЯЗАЛИЙ — доимий, абадий.

ЛАМҲА — бир дам, бир он.

ЛАНГАР I — 1.лангарчўп;
2. кемани тўхтатиб туриш учун сувга ташланадиган оғир темир илмоқ.

ЛАНГАР II — меҳмонхона, ғарибхона; зиёфатхона.

ЛАНЖ — хиромон юриш, нозли юриш.

ЛАНҒА — тойча.

ЛАОЛИЙ — 1. марваридлар, инжулар.
2. асар номи.

ЛАФФОЗ — 1. сўзамол, сўз устаси;
2. эзма, сергап.

ЛАХТ — 1. бўлак парча;
2. озгина, андак, бир мунчагина.

ЛАЧАК — рўмол, дакана, лачак.

ЛАШКАРШИКАН — жангчи, саф бузар, ғолиб.

ЛАЪБ//ЛУЪБ — 1. ўйин, тасалли, кўнгил очиш, рақс.
2. ҳийла, найранг.

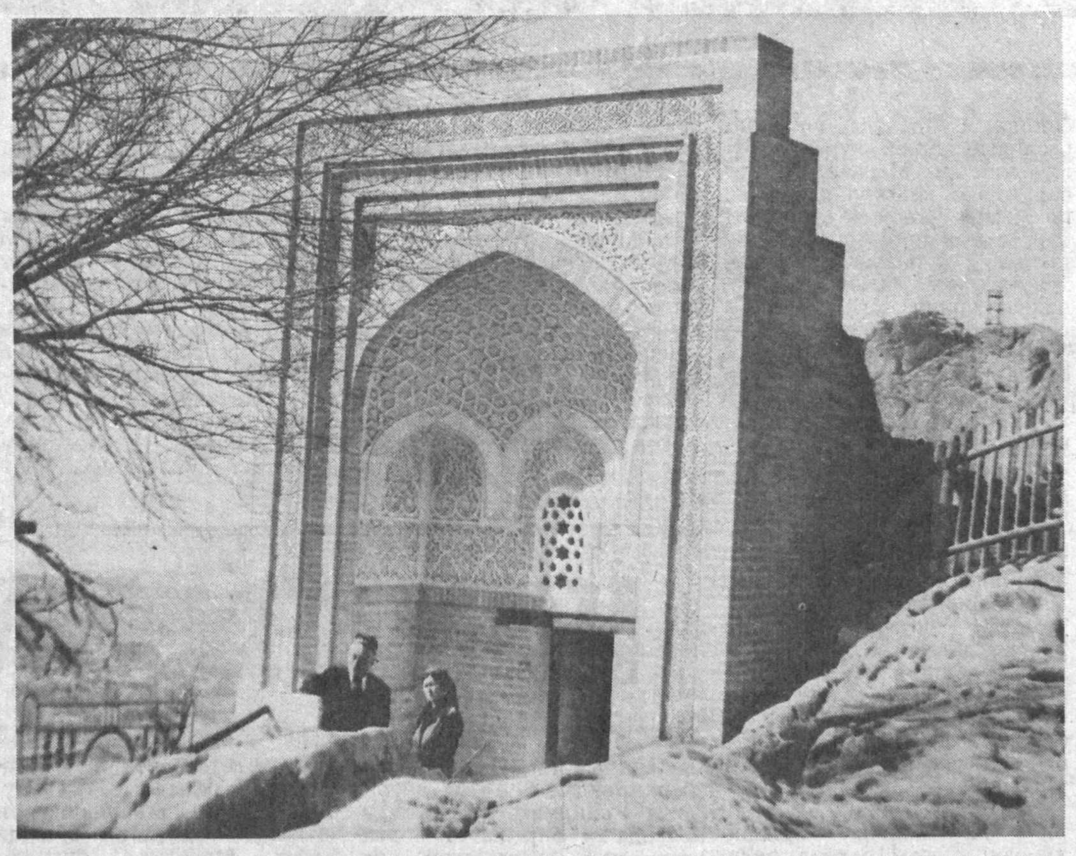

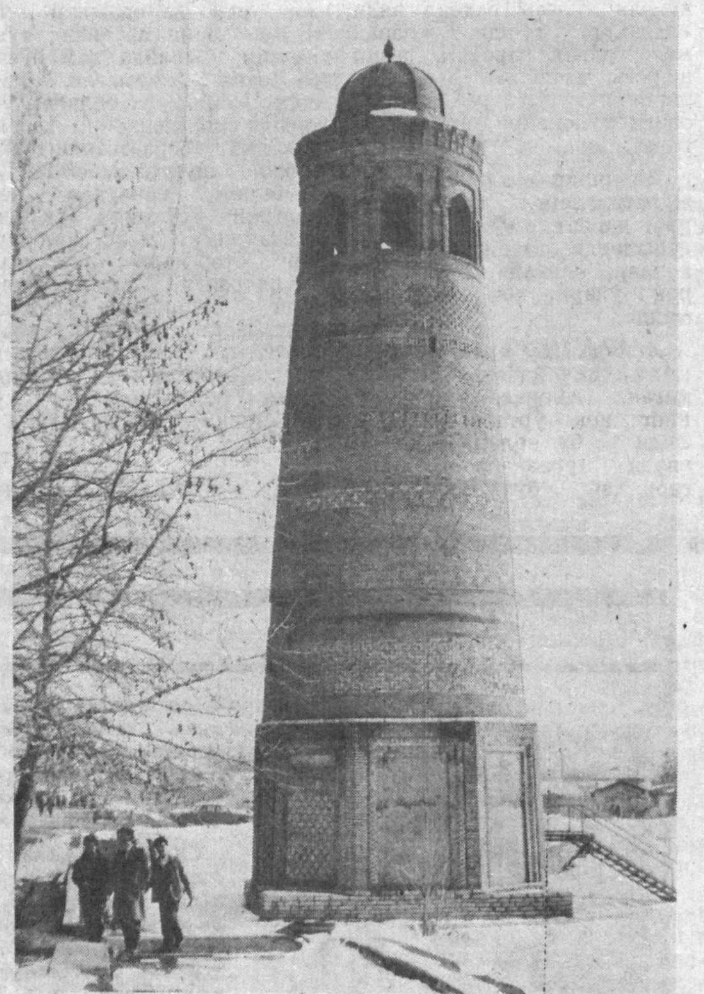

МАНБАЛАР асримиз бошларида Фарғона водийсининг сўлим шаҳарларидан бўлган Ўшда 200 дан ортиқ тарихий-маданий ёдгорликлар бўлганлигидан гувоҳлик беради. Динга қарши кураш, турли ташвиқотлар туфайли ана шу обидаларга путур етди. Улар жоҳиллик қурбони бўлди. Қанчадан-қанча мадрасалар, мачитлар кўр-кўрона вайронага айлантирилди. Эндиликда 3 минг йиллик тарихдан ҳикоя қилувчи Ўш шаҳрида саноқли ёдгорликлар қолган холос. Улар ҳам таъмирлашга муҳтож.

СУРАТЛАРДА: Ўшда Бобур қурдирган обиданинг таъмирдан кейинги кўриниши; Ўзган минораси.

Тоҳир ҲАМРОҚУЛ олган суратлар.

Таъзим

ДИЛИМГА НАСИМ ЭСДИ

Ўзбекистон Травматология ва ортопедия илмий текшириш институти директори, профессор Тоштемир Ўнгбоев қабулхонасидаман. Мендан бошқа кутгувчилар ҳам кўп.

— Нима масалада қирмоқчисиз? — сўради оқ халатли аёл ҳамкасбидан.

— Хонамдаги кондиционерни қолдиришларини сўрамоқчиман, — жавоб берди йигит.

— Ўқув залидагиниям илтимос қилинг!

— Ўзимизникини ҳал қилолмаяпман-ку...

Шу пайт ичкаридаги одамни кузатиб чиққан директор бирданига уч кишини: мени, ҳалиги йигитни, яна бир эркакни хонасига бошлади.

Ўнгбоев каминани ўтиришга таклиф қилиб, бошқалардан мақсадларини қисқа баён этишларини сўради.

— Бизнинг хонамизда кўпчилик ишлайди, шунинг учун кондиционерни қолдиришга рухсат берсангиз...

— Асло! — гапни бўлди директор. — Буйруқ бердим, меникидан бошлаб ҳамма хоналардаги кондиционеру холодильникларни олиб беморлар палатасига қўйилади. Кеча, айниқса, ҳаво дим бўлиб кетди, оёғида гипси билан беморлар ўрнидан жилмай ётса-ю... Имконият бўлса, йил охиригача ҳамма хоналарни совутгич билан таъминлаймиз. Лекин ҳозир бошқа гап бўлиши мумкинмас!

Врач йигит чиқиб кетди. Директор иккинчи одам билан мулоқотга киришди. Англашимча, бу киши хўжалик, қурилиш ишлари билан шуғулланса керак.

— Шу янги даволаш корпусини тезроқ бошлайлик, биздан бир яхши иш қолсин. Бу вазифада умрбод эмасмиз-ку, — дея мулоқотни тугатди профессор ва бу суҳбатдошини ҳам кузатиб, менга юзланди.

— Мен тўғриси, шахсий иш билан келгандим, — дедим, атайлаб иш жойимни айтмадим.

— Марҳамат!

— Беш фарзандли бир аёл оёқ оғриғидан жуда қаттиқ азоб тортаяпти. Дарди ой сайин оғирлашаяпти. Шунга ёрдам беришнинг иложи борми?

Профессор бемор ҳақида чуқурроқ суриштирди ва:

— Тузатишнинг иложи бор! — деди қатъий. — Душанба куни келсин, шу ерда даволашни бошлаймиз. Уч кунда оғриғи тўхтайди, кузда операция қиламиз!

Мен, гапнинг очиғи, қалби, қўли, маънавияти саховату маҳорат, юксак одамийлик нурларига йўғрилган бу инсон ҳузурида ўн беш дақиқа ичида кўрган, эшитганларимдан ҳаяжонланиб, тўлқинланиб кетдим. Раҳмат айтиб, ўрнимдан қўзғаларканман, Тоштемир ака ўзимнинг кимлигимни сўради. Узр...

Ташқарига чиқдим. Саратон жазирамаси еру осмонни тобларди. Лекин дилимга меҳру мурувват, қадр-оқибат, инсонийлик насими эсди. Ҳозир учиб бориб танишимни хушнуд этмоқни, оғриқларидан фориғ бўлиб кетиши мумкинлигини айтиб, дардли дунёсини равшан этмоқни шунчалар истардимки! Лекин ишхонага бормасам бўлмайди.

Иш жойимга келиб ўтирдим-у... юқоридагиларни қоғозга туширмагунча қўлим бошқа машғулотга ҳам бормади...

М. УЛУҒОВА.

Навоий мукофотига номзодлар

ФОРСИЙДА, ҲАМ ТУРКИЙДА ХЎБ ЯРАТАДИ

Ҳар қандай даврда ҳам ўзи қилаётган ишга юрак амри билан ёндашадиган, олимликнинг заҳматини чинакамига тортаётган кишилар бўлади. Халқ тарихидан узиб ўрганиладиган адабиётни тадқиқ қилиш эса осон эмас.

Ҳазрати Алишер Навоий ижоди ҳақида ҳам ҳозиргача жуда кўп илмий ишлар қилинган. Лекин кейинги йилларда буюк боболаримизнинг ижодига бошқача ёндашиш туфайли ҳали бу мерос кўзи очилмаган булоққа ўхшайди. Гўёки бобомиз бир кун келиб аксари набираларининг фикрий дангасаликка маҳкум бўлишларини билгандай уларни ана шу ялқовликдан қутқариш учун ва ҳар сатри тугул, ҳар сўзи қайта-қайта ўрганишга лойиқ жуда катта ижодий мерос қолдирганлар. Албатта, бу фикрий ялқовлик учун одамларимизнинг ўзлари тўласинча айбдор эмаслар. Уларни шундай руҳда тарбиялаш сиёсати юргизиб келинди. Сиёсатчилар ўзларининг ғаразли мақсадларини амалга ошириш йўлида ҳар қандай услублардан фойдаланишга тиришмасинлар, барибир, халқ халқлигича қолган. Эл орасидан ўзлигини таниш учун ҳар қандай мартаба ва қулайликлардан воз кечиб, тарихини ўрганишга киришган, қора пардалар ортидаги ёруғликни илғай олган курашчан кишилар етишиб чиққан. Жумладан, ҳақиқий олимлар ҳам илм йўлида ҳеч қачон ўз ҳаловатларини ўйлашмаган, ўйлашмайди ҳам. Аслида бунга уларнинг маънавий ҳақлари ҳам йўқ. Мен филология фанлари доктори, Ленинобод давлат дорилмуаллими ўзбек адабиёти кафедрасининг профессори Эргашали Шодиевни ҳам ана шундай алломалар сирасига киритаман. Бу кишини таниган, билган қайси бир одам билан гаплашманг у аввало Эргашали аканинг заҳматкашлиги ҳақида сўз юритади.

— Кейинги 20—25 йил ичида шунчалик кўп нодир қўлёзмаларни қидириб топган ва уни илмга манзур қилган бошқа бирор бир олимни билмайман, тожик эли тупроғида яшаб ва ишлаб туриб, ўзбек адабиётининг нодир қўлёзмаларини қидириш билан шуғулланиш, бу — жуда катта мукофотларга арзийдиган улкан ҳиссадир, — дейди олим ишлаётган кафедра мудири Абдусалом Абдуқодиров. — У бирон-бир қўлёзма дарагини эшитдими, ҳаловатини йўқотади. Ўша қўлёзмани топиб ўрганмагунча тинчимайди.

Худди шундай изланишлар, ўқилиши қийин бўлган матнлар устида кўз нурини тўкишлар самара бермай қолмади. Масалан, «Хўжандлик шоиралар» китоби. Унда ижоди ҳали номаълум бўлиб келаётган бир неча шоиранинг ўзбек ва тожик тилларидаги шеърлари элга туҳфа қилинди.

Маълумки, Алишер Навоийнинг форс-тожик тилидаги девони мамлакатимиздаги қўлёзма жамғармаларининг биронтасида топилмаган. Узоқ қидириш, изланишлар давомида Шодиев XVI асрнинг биринчи ярмида Фахрий Ҳиротий томонидан тузилган «Радойифул ашъор»нинг ўта нодир бир қўлёзмасини топди. Бу қимматли асарда XV—XVI асрлар адабиётига оид муҳим маълумотлар жамланган.

Олим бу манба туфайли Муҳаммад Солиҳ, Бобур, Лутфий ва бошқа бир қатор ўзбек шоирларининг форс тилида ёзилган шеърларини аниқлади. Мазкур қўлёзма узоқ йиллар мобайнида жавобсиз келаётган муҳим саволга ҳам бир қадар жавоб топиб берди. Олим «Радойиф-ул ашъор» да Алишер Навоийнинг 50 дан ортиқ форсий ғазаллари борлигини, уларнинг маълум бир қисми шу пайтгача номаълум бўлиб келганлигини аниқлаб, ўз тадқиқотларини эълон қилди.

Шу пайтгача буюк ўзбек шоири форсий шеърларини «Фоний» тахаллуси билан ёзган, деб келинарди. Бу қўлёзмани ўрганган Э. Шодиев яна бир муҳим хулосани ўртага ташлади: шоир «Навоий» тахаллуси билан ҳам форсий шеърлар ёзган экан. Бу ҳақда навоийшунос Абдуқодир Ҳайитметов ўзининг «Ҳаётбахш чашма» китобида жумладан шундай ёзади: «Бизнинг назаримизда, Навоий даври адабий ҳаёти бўйича ёзилган илмий ишларда шу вақтга қадар машҳур адабиётшунос олим ва шоир Фахрий Ҳиротийнинг «Радойиф-ул ашъор» номли ўзига хос бир тазкирасининг эътибордан четда қолиб кетганлиги ўринсиз бўлган... Бу тўпламнинг кейинги асрларда кўчирилган мукаммалроқ бир нусхасини Ленинобод давлат пединститути профессори Э. Шодиев Тожикистон ССРнинг Конибодом шаҳридан топганлиги ҳақида биринчи маротаба «Ўзбек тили ва адабиёти» журналининг 1971 йил 1-сонида хабар берди... Хусусан унда Навоий тазкирасига кирган шоирларнинг ғазалларидан ғоят характерли намуналар бўлиб, бу давр ғазалчилиги ҳақида жуда қимматли маълумотлар беради. Шу вақтга қадар биз баъзи шоирларнинг Навоий тазкираси бўйича бир-икки байт шеърinigина билган бўлсак, энди уларнинг бутун-бутун ғазалларига эгамиз. Улар ҳақида фикр юритиш осонлашди... Унда Навоийнинг «Фоний» тахаллуси билан ёзган 50 дан ортиқ форсий ғазали келтирилган. Бу — келажакда шоир форсий девонининг илмий-танқидий матнини тузишда муҳим аҳамиятга эга...»

Бу нодир қўлёзма ва йирик кашфиётдан кўпчилик олимлар баҳраманд бўлишмоқда. Тожикистон Фанлар академиясининг академиги А. Мирзоев шу қўлёзма туфайли Мавлоно Биноийнинг «Ҳолий» тахаллуси билан ёзган 30 дан ортиқ ғазали билан танишиш имкониятига эга бўлди.

Олимнинг тинимсиз изланишлари туфайли Алишер Навоийнинг бир қатор ноёб қасидалари ва ғазаллари топилди. У «Навоийнинг янги топилган қўлёзмалари» («Ўзбек тили ва адабиёти», 1984 йил, 1-сон), «Навоийнинг яна икки форсий қасидаси» («Шарқ юлдузи», 1985 йил, 2-сон) каби бир қатор мақолаларида бу янги топилган асарлар ҳақида қимматли маълумотлар беради.

Хўжандлик олим Навоий адабий меросини ўрганишдек хайрли ишга муносиб ҳисса қўшиб келмоқда. Бу соҳага доир унинг ўнга яқин рисоласи эълон қилинган. «Навоий меросини ўрганишнинг баъзи муаммолари», «Навоийнинг форсий ва туркий шеърларини қиёсий ўрганиш тажрибасидан», «Девони Фоний» таркибига оид баъзи мулоҳазалар», «Навоий «Юсуф ва Зулайхо» ёзганми?» каби мақолаларидаги илмий дадиллик, мулоҳаза билан қалам тебратиш эътиборга лойиқ. Эргашали Шодиев «Навоий қомуси» учун йигирмага яқин мақола ёзиб берди.

Олимнинг бултур «Фан» нашриётида чоп этилган «Алишер Навоийнинг форс-тожик тилидаги асарлари» китоби у янада кенг тадқиқот ишлари олиб борганини кўрсатади. Бу рисолада Навоийнинг форс-тожик тилидаги меросига атрофлича тўхталиш билан бирга шоирнинг бу тилдаги ижоди ҳам юксак чўққига кўтарилгани натижасида у устозлик даражасига етгани исботланган. Осафий, Биноий, Ҳилолий, Восифий, Ҳотифий каби шоирлар унинг рағбати билан ўз истеъдодларини намоён эта олдилар. Навоийнинг форс-тожик адабиётига қўшган ҳиссаси ҳақида унинг замондошлари Абдураҳмон Жомий, Восифий, Хондамир, Мирхонд, Давлатшоҳ Самарқандий ва бошқалар айтиб ўтишганини олим худди шу рисоласида кўрсатиб берди.

Э. Шодиевнинг Машраб, Муҳаммад Солиҳ, Муқимий, Фурқат, Гулханий, Нозил Хўжандий каби шоирлар ҳақидаги ишлари ҳам катта илмий аҳамиятга молик.

Ҳа, Эргашали Шодиев ҳозир ўзбек-тожик адабий алоқаларини батафсил тадқиқ этиб келаётган дўстлик кўпригидир. Олим ўзининг рисолаларидан бирида Камолиддин Биноийнинг Алишер Навоий ҳақида айтган, қуйидаги сатрларини келтирганди:

Форсийда ҳам туркийда
хўб яратади.
Форсийда яхши, туркийси
марғуб эди.

Ўзбек-тожик адабий алоқаларининг билимдон тадқиқотчиси Эргашали Шодиевнинг асарлари билан танишганда беихтиёр юқоридаги сатрлар қайта-қайта ёдга келаверади.

Уринбой УСМОН,
«Халқ сўзи» мухбири.

ЭШИТМАДИМ ДЕМАНГЛАР!

УзССР ХАЛҚ ТАЪЛИМИ ВАЗИРЛИГИ

«Тошэкс» ишлаб чиқариш бирлашмаси негизида малакали ишчи кадрлар тайёрловчи 17-ҳунар-техника билим юрти 9—11-синф битирувчиларини қуйидаги ихтисослар бўйича

ЎҚИШГА ТАКЛИФ ҚИЛАДИ

Кенг профилдаги станокчи, электр-газ пайвандчи, механика-йиғув ишлари чилангари, автомобилларни таъмирловчи чилангар.

Ўқиш муддати: 9-синф маълумотига эга бўлганлар учун 2—3 йил; 11-синф маълумотига эга бўлганлар учун 10 ой. Ўқувчиларга 80 сўм стипендия берилади.

Билим юрти шартнома асосида ўқувчиларга транспорт воситаларининг «С» тоифали ҳайдовчиси гувоҳномасини олиш учун ДОСААФда ўқишга йўлланма беради. Шунингдек ёшларни Туркистон ҳарбий округида ҳарбий хизматга тайёрлайди.

Қуйидаги касбдаги мутахассисликлар бўйича пуллик курслар очилган:

автомобилларни таъмирловчи чилангар (карбюраторчи-моторчи, автоэлектрчи-аккумуляторчи, агрегатчи-кузовчи).

Ишлаб чиқариш практикаси автомобилларга техника хизмати кўрсатиш станцияларида ўтказилади. Битирувчиларга мутахассислиги бўйича гувоҳнома берилади.

Ўқиш ҳақи—280—400 сўм. Ўқиш муддати—2,5 ой.

«Тошэкс» ишлаб чиқариш бирлашмаси:

токарларни, штамповчиларни, металл қирқувчиларни, электр-пайвандчиларни, кранчиларни, электромонтёрларни, қуйиш цехлари ишчиларини ва шу касблар бўйича шогирд ўқувчиларни

ДОИМИЙ ИШГА ТАКЛИФ ҚИЛАДИ

Мутахассислиги бўлмаган шахслар корхона қошидаги қисқа муддатли курсларда касб ўрганишлари мумкин. Ишга қабул қилинганлар шаҳар пропискаси билан таъминланадилар, уларга шинам ётоқхонадан жой берилади.

Замонавий спорт анжомлари билан жиҳозланган спорт комплекси, болалар боғчаси ишлаб турибди. Малакали мутахассисларга бир йил давомида оилавий ётоқхонадан жой ажратилади.

Корхонада тўлиқ бир йил ишлаган ишчи ходимларга имтиёзли шартларда техник олий ўқув юртларининг кечки бўлимларига кириб ўқиш учун йўлланма берилади.

Ўртача ойлик маош — 350-450 сўм, шогирдларга ўқиш даврида келишув асосида 150-220 сўм маош тўланади.

Манзилимиз: Тошкент шаҳри — 52, Содиқов кўчаси, 6-уй. (4, 5, 24-троллейбусларнинг «Старт» стадиони» бекати).

Телефонлар: СПТУ—17 — 68-67-09, 68-68-74; «Тошэкс» бирлашмаси — 35-62-92.

ЎЗБЕКИСТОН ССР ХАЛҚ ТАЪЛИМИ ВАЗИРЛИГИ

Тошкент шаҳар халқ таълими бош бошқармаси

6-ҲУНАР-ТЕХНИКА БИЛИМ ЮРТИ
ВА ТОШКЕНТ ШАҲАР ҚУРИЛИШ БОШ
БОШҚАРМАСИНИНГ 4-ТРЕСТИ
1991—1992 ўқув йилига қуйидаги касблар бўйича

ҚАБУЛ ЭЪЛОН ҚИЛАДИ

ДУРАДГОР-ҚУРУВЧИ, СУВОҚЧИ-БУЁҚЧИ, БУЁҚЧИ-ГУЛ БОСУВЧИ (деворларга нақш солиш, гул босиш).
Ўқиш муддати — 1—2 йил.

АВТОЧИЛАНГАР — ўқиш муддати 1—3 йил.
ЭЛЕКТР ПАЙВАНДЧИ, ҒИШТ ТЕРУВЧИ — ўқиш муддати — 6 ой.

9—11 СИНФ МАЪЛУМОТИГА ЭГА БЎЛГАН, ҲАРБИЙ ХИЗМАТНИ ЎТАБ КЕЛГАН ЁШЛАР ҚАБУЛ ҚИЛИНАДИ.

6 ойлик гуруҳларда таълим олаётганларга 78 сўм маош, 1 йиллик гуруҳларда ўқийдиганларга эса 39 сўм миқдорида маош тўланади.

2 ва 3 йил ўқийдиган талабаларга 2 маҳал бепул овқат ва кундалик кийиладиган кийим-бош берилади. Ишлаб чиқариш амалиёти даврида иш ҳақининг 50 фоизи тўланади.

Билим юрти қошида автомобиль ҳайдовчилар гуруҳи очилган, сиз у ерда «В» тоифали ҳайдовчи гувоҳномасини олишингиз мумкин.

БИЛИМ ЮРТИНИ БИТИРГАНЛАР ТОШКЕНТ ШАҲАР ҚУРИЛИШИ БОШ БОШҚАРМАСИДА ХИЗМАТ ҚИЛАДИЛАР.

Бизнинг манзилимиз: Тошкент шаҳри, Луначарский узун кўчаси, 69-уй (17, 24, 101«э», 83-автобусларнинг «М. Горький метро бекати», 17, 18-троллейбуслар, 6, 13, 22-трамвайларнинг «Партия мактаби» бекати).
Телефон: **67-64-25.**

БУГУН: «Народное СЛОВО» саҳифаларида

Газетанинг биринчи саҳифасида расмий материаллардан ташқари «Парламент янгиликлари» ва шошилинч хабарлар мажмуаси ўрин олган.

«Узгипрокоммуниижпроект» институтининг Фарғона филиали директори, Фарғона область совети депутати А. Умаров ўз депутатлик фаолияти, сайловчиларининг наказларини қандай бажараётганлиги, область советида қилинаётган ишларни иккинчи саҳифада ҳикоя қилган.

«Мустақил экспертиза: маҳорат ва холислик» умумий сарлавҳаси остида ўтказилган «Народное слово»нинг Давра столи» суҳбати жамоатчилик асосида ташкил қилинган мустақил экспертиза комитети ҳақида ҳикоя қилади. Бу учинчи саҳифада эълон қилинган.

Тарбиявий аҳамиятга эга бўладиган китоблар ўрнига қандайдир бўлар-бўлмас китобларни чоп этиш кундан-кунга авж олаётганлиги ҳақидаги Ўзбекистон ССР Ёзувчилар уюшмаси бошқарувининг аъзоси Раим Фарҳодий мақоласи, газетада эълон қилинган танқидий материалларга берилган жавобларни тўртинчи саҳифада ўқишингиз мумкин.

ЎзССР Фанлар академияси Абу Райҳон Беруний номидаги Шарқшунослик институти жамоаси илмий ходим Раъно Маъруфовага волидаси

Малоҳат АЛИЕВАнинг

вафот этганлиги муносабати билан чуқур таъзия изҳор этади ва самимий ҳамдардлик билдиради.

Бош муҳаррир: Аҳмаджон МУХТОРОВ.

Таҳрир ҳайъати: Анвар ЖЎРАБОЕВ (бош муҳаррир ўринбосари), Абдуқаҳҳор ИБРОҲИМОВ, Абдували ИМОМАЛИЕВ, Йўлдош ИСМОИЛОВ, Тоҳир МИРҲОДИЕВ, Турғун НАЗАРОВ (масъул котиб), Ҳабибулла ОЛИМЖОНОВ, Абдукарим РАҲИМБЕРДИЕВ (бош муҳаррир ўринбосари), Азим СУЮН, Тоиба ТЎЛАГАНОВА, Муҳтарама УЛУҒОВА, Сайди УМИРОВ, Норбобо ШАКАРОВ, Муҳаммад Содиқ Муҳаммад ЮСУФ, Ориф ЮНУС.

МАНЗИЛГОҲИМИЗ: 700000, ГСП
Тошкент шаҳри, Ленинград кўчаси, 19-уй.

Босишга топшириш вақти 21.00
Босишга топширилди: 21.00.
Индекс: 64608. 5717-буюртма.

Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети нашриётининг Меҳнат Қизил Байроқ орденли босмахонаси.
1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12